

Bevezetés Lukács György "Heidelbergi jegyzetfüzet 1."-ének olvasatához

A jegyzetfüzet

A heidelbergi bőrönzből előkerült 1. számmal ellátott jegyzetfüzet fekete, keményfedelű, teleirt füzet, amely még néhány különálló lapot is tartalmaz. A füzetet Lukács résben megszámozta. A lapokat, tehát minden második oldalt jelölő, ceruzával írt számokat, amelyek az Archivumbeli első számbavétel nyomai, nem vettem figyelembe.

A számozás

Lukács eredeti számozását vettem alapul. Ennek megfelelően a következőképpen jártem el. A füzet belső borítólapját és első lapját, amelyre Lukács írt ugyan, de amelyet nem számozott meg, (a1)-(a3)-al jelöltem. Ezután 1-től 125-ig Lukács eredeti számozását követtem, a páratlan számokat az oldal jobb, a páros számokat az oldal bal felső sarkába írva. 126-től 140-ig a megszámozatlan oldalakat Lukács számozását követve tovább számoztam (ezek a számok az oldal alján, külsően található az olvasatban). A füzet végén található különálló és össze nem függő három lapot, a megtalálás sorrendje szerint (b1)-(b6)-al jelöltem. E sorrendet csak a (b5), (b6) oldalszámokkal jelzett lap esetében fordítottam meg, nyilvánvaló okokból.

A füzet tartalma

A füzet zömmel Lukács teoretikus olvasmányairól készített jegyzeteit tartalmazza. Ezek nagy része a jénai romantikusokhoz kapcsolódik - a legterjedelmesebbek a Novalis-jegyzetek. Könyvet tervezett a XIX. század romantikájáról, s e könyv vázalata - amelyre később Naplójában utal - e jegyzetfüzet 53. oldalán található. A füzetben található három előkészült és megjelölt bírálat illetve esszé jegyzete. Ezek

1. Gauguin. Huszadik Szászad, 1907. jun. VIII. évf. 6. sz. 559-562. old.

A füzetben: 68-73. old.

2. Négy fal között (Kosztolányi Dezső versei. Pallas, 1907.) Huszadik

Szászad, 1907. éec. VIII. évf. 12. sz. 1092-1094. old.

A füzetben: 75-76. old.

3. Novalis. Jegyzetek a romantikus életfilozófiáról. Nyugat, 1908. március 16. I. évf. 6. sz. 313-324. old.

A füzetben elsősorban 1-6; 32-35; 95-124. old.

Megemlítendő még, hogy egy különálló és türelékes szövegi lapon - (b4) - John Ford Perkin Warbeck című drámájáról esik szó, és ez összefüggésben állhat

4. John Ford. Egy modern drámaültő Shakespeare korából. (J.F. Ein moderner Dichter aus Shakespeares Zeiten.) Pester Lloyd, 1908. jan. 5. 55. évf. 5. sz. 19-20. old.

A különálló lapok egy része még a dráma-könyvhöz is kapcsolódhat.

A füzet tartalmaz ezenkívül egy rövid teoretikus fejtegetést a sajnészetéről (82-83. old.), s a füzet végén könyvtársati gyűjtemény található az olvasandó ill. beszerzendő művekről. (125-135. old.)

A füzet keletkezésének ideje

A fent felsorolt megjelent művek alapján világos, hogy Lukács a füzetét 1907 elejétől használja, hiszen az 1907. júniusban megjelent Gauguin-esszé jegyzete már a füzet 68. oldalán található. Ugyanakkor Le Bon műve abban a német fordításban, amelyet a füzet 86. és 87. oldalán jegyzetel, csak 1908-ban jelent meg. A füzetben ezután következik a második nagy nekifutás Novalis kijegyzetelésére, amelyhez az 1907-ban megjelent Minor-féle kiadást használja, ellentétben a korábbi Novalis-jegyzetekkel. S noha a Novalis-esszé már március elején megjelenik, mégis fel kell tételoznünk, hogy a füzet legalábbis a 86. oldaltól kezdve 1908-ban íródott. (Ezek az 1908-as Novalis-jegyzetek kétségtelenül az esszé jegyzetei: itt található meg például annak Steffenstől idézett alapmotívumaz - "Es lag dennoch etwas Nachloses im Gansen" - a 91. füzet-oldalon, itt jegyzi fel az esszében szintén fontos szerepet játszó Dorothea-megjegyzést: "Eine

Republik von lauter Despoten" /90. old./.) Mindenek alapján Lukács ezt a füzetet 1907 elejétől 1908 első néhány hónapjáig használta. A 53. oldalon található Romantika-váslat és a későbbi nagy Novalis-jegyzet elhelyezkedésének viszonyából az a következtetés is levonható, hogy a könyv tervét Lukács félretette, s elképzeléseit a romantikáról a Novalis-esszébe sűrítette.

Az olvasat elvei

Az olvasat a kutatás céljaira és nem kiadás számára készült. (Véleményem szerint ezt a jegyzetfüzetet nem kell kiadni.) Ennek ellenére nem kívántam a szöveget jelekkel túlterhelni, célszerű az olvasható szöveg előállítására volt - a kiolvashatóság és az előolvashatóság értelmében egyaránt. Külön oldalakon adom meg a füzet ill. a néhány különálló lap oldalait. Ezekben a számozott oldalakon csak két olyan jel van, amely nem Lukácstól származik. A _____ jel, a kiolvasni nem tudott vagy kétségesen olvasott szavakra, valamint a [jel, ha az írógéppapír oldalhosszán az eredeti sor nem fért el. Azokon az oldalakon, amelyeket Lukács nem számozott meg, mint csatoltat, alul, középen töltés számozás sáma található. Minden egyéb megjegyzés a kommentáló oldalakra került, amelyeket ad 1, ad 2, stb. jelzéssel csatolok a számozott oldalakhoz. Itt adom meg Lukács olvasmányainak forrásait, a legösszefüggőbb magyarázatokat és itt hívom fel a figyelmet a nyitva maradt problémákra. Itt ismertetem Lukács kihúzásait (esetleg a rend kevéért, mert ezek, néhány kivételen esettől eltekintve, melyekre külön felhívom a figyelmet, ebben a füzetben érdektelenek).

Lukács idézeteit összevetettem az eredetivel. Ahol módomban állt, ott annak a kiadásnak az alapján dolgoztam, amelyet ő használt, ahol pedig nem, ott más kiadásban kerestem vissza. Azokra az esetekre, amikor a szöveget nem tudtam megtalálni, mindig külön felhívom a figyelmet.

A könyvészeti jegyzéket összehasonlítom a korabeli könyvkatalógusokkal.

Nincs objektív olvasat, csak álobjektív. Az a nyilvánvaló ékeset-loma-

redőseket és tollhibákat, illetve az ezekből származó nyelvtani hibákat külön jelzés nélkül javítottam. Ha ugyanis bemehygom az olvasatban, az olvashatatlaná tette volna, ha pedig külön jelzés, az komolytalanul fel-
 ászasztja az apparátust. A tollhibát csak nagyadsatra szerelő esetben
 tüntetem fel. Nem javítottam viszont a központosítási hiányokat, mert ezek
 túlszert értelmességre vezettek volna, s ugyanakkor nem zavarják az olva-
 sást. Nem javítottam a helyesírási furcsaságokat. Nem korrigáltam az
 idézetek gyakori pontatlanságát (összevonását, esétdarabolását), s ezeket
 jelzési is csak akkor jelertem a kommentáló oldalon, ha általuk az idéze-
 tek értelme megváltozott. Kétségesen olvasható idézett helyeken azonban
 természetesen az idézetek eredeti je alapján döntöttem. Az olvashatatlan
 törléseket nem jelertem, az olvasható törléseket a kommentáló oldalon
 rekonstruáltam. Nem tüntetem fel a betoldásokat, mert eszkről egyetlen
 kétséges esetről altekintve (33. old.) nem tétéleshető fel, hogy az alap-
 szövegnél később származott volna. Ezért a betoldásokat az olvasatban
 folyamatosan adom meg.

Névmutató

A kutatás egyik legfontosabb segédeszközének gondolom az olvasat név-
 mutatóját. Tartalmazza a műsetben található összes nevet, lehetőleg szü-
 letési és halálidősei évenánnal. Tartalmazza tovább a szerzők alatt
 azoknak a műveknek a jegyzékét, amelyeket Lukács e műsetben jegyzetelt.
 Ha e műveket pontos könyvészeti adattal adom meg, akkor ez egyben azt
 jelenti, hogy Lukács abból a kiadásból olvasta a művet. Ha csak a cím
 szerepel, akkor ez azt jelenti, hogy magát a kiadást nem tudtam azono-
 sítani.

Problémák

A fennmaradt problémákat a kommentáló oldalakon pontosan jelsem. Össze-
 foglalólag csak a következők

1. kiolvasatlan ső;
2. azonosítatlan idézet ~~szövegek~~

3. azonosítatlan kiadás (es a névutató műjegyzékből pontosan kiolvasható, s mivel a magyar könyvtári viszonyok közséért szükségessé válik eredő hiányok, könyveszerrel lehet rajta segíteni bármely nagyobb - első sorban német - könyvtárban).
4. hazai Magyarországon föl nem lelhető kiadás. Mivel itt könyvtárközi kölcsönzésre lenne szükség, tételenen felsorolom a beszerzendő műveket

Lüwig Robert: Die Macht der Verhältnisse. Heidelberg, 1819. (A 65-66. old.-hoz)

Mercur de France, 1903. évf. okt. (68. old.-hoz).

Mercur de France, 1905. évf. aug. (72. old.-hoz).

Egon Friedell: Revalis als Philosoph. München, 1904. (123-124. old.-hoz).

Radóti Sándor

Bres 17

125 -

Brandes

▲

Dráma:

2 vőglet

individuum ős symbolum

charakter ős cselekvés

Giacosa (1847-1906)	Sakkparti	1872	
	I figli del Marchese	1874	
	Arturo	1874	
	Tristi dubbie	1875	
	Trionfo d'amore	1875	
	Il marito amante della moglie	1877	
	Il fratello d'armi	1878	
	Il conte rosso	1883	(Reclam)
	Il filo	1883	
Novelle e paesi valdostani		1886	
	La dame de Chalant	1891	
	Resa a discrezione		(Reclam)
	Tristi amori		
	I diritti del anima	1894	
	Come la foglie		
Hans Trog:	N. Zürcher Zeitung		

Es a lap főképp Giacosa műveinek - elsősorban drámáinak - felsorolását tartalmazza. A kézirát állagának és az olvasat elveinek megismertetése céljából itt a későbbieknél részletesebben térek ki bizonyos problémákra.

I figli del Marchese: ez és a következő sor valójában egy mű: I figli del Marchese Arturo.

Tristi dubbie: a "dubbie" olvasat dubiózus, annál is inkább, mert hasonló című művet ^{vagy könyvet} sem a Giacosa-irodalom, sem a Catalogo Generale della Libreria Italiana dall'anno 1847 a tutto il 1899 (Milano, 1903) nem ismer.

La dame de Chaland: valójában Challant, a tollhiba azonban egyrészt jellegzetes, másrészt nem értelemszavará, ezért nem javítom.

Rea a discrezione: a kéziratban a második szó olvasata bizonytalan (discri_ one?), mivel azonban egyértelműen Giuseppe Giacosa fenti című művéről van szó, az olvasatban azt adom meg, s ezzel az amúgy is értelmetlen tollhibát javítom.

I diritti del anima: helyesen I diritti dell' anima. Nem javítom.

Brandes	1	Fürsten und Künstler	80
Buch	1	Szinészet	82
Phantásus	7	Novalis	84
Schlegel		Le Bon	86
Über das Studium 18		Novalis	88
Woldemar	23	Joschini	92
Forster	24	Dilthey (Novalis)	94
Lessing	25	Novalis	95
M ^{is} ter	27		
Novalis	32		
Schelling	35		
Schleiermacher	47		
Zerbino	54		
Godwi	57		
Pikler	64		
Robert: Macht der Verhältnisse			
	65		
Gauguin	68		
Kosztolányi	73		
Buckle	76		
Scheffler	76		

Es a lap a füzet tartalomjegyzéke, amely felsorolja a tárgyalt műveket
súmul a szerzők neve, náhol a művek címe szerint. Korántsem teljes és pontos -
a pontos adatokat lásd a megfelelő oldalakhoz írott jegyzetben, illetve
a név- és címtatóban.

Blütenstaub 4

1

Glauben und Liebe oder der König u die Königin 30

Vermischte Fragmente 44

Brendes: 2/21

Mérvészet és élet Novalisnál: "Grosse und vielfache Begebenheiten würden sie stören. Ein einfaches Leben ist ihr Los und nur aus Erzählungen und Schriften müssen sie mit dem reichen Inhalt und den zahllosen Erscheinungen der Welt bekannt werden. Nur selten darf im Verlauf des Lebens ein Vorfall sie auf einige Zeit in seine raschen Wirbel mit hineinsiehen.

Fragments

Je bornierter ein System ist desto mehr wird es den Weltklugen gefallen (26 1) Schlegel.

Schlegel Schriften sind lyrische Philosophie

Goethe 51 -

Novalis természetérzése ... (Goethe 51) Hier kommt es darauf an ob man die Natur, wie ein Künstler die Antike betrachtet - denn ist die Natur etwas anders als eine lebende Antike? 50 1

Blütenstaub stb.: A három cím három novalisi töredékgyűjtemény címe. A számk valószínűleg a töredékek számait jelentik.

Művészet és élet Novalisnál: Lukács tartalomjegyzékével ellentétben itt nem a Buch-jegyzet kezdődik, hanem Novalis írásainak kijegyzetelése. 1-7. oldalakon Lukács általános romantikuma-stadiumokat folytat, amelyben - s valószínűleg innama ered a tévedés - Ricarda Buch könyve adta a vesérfonalat. Így a 3. oldalon már egy terjedelmes Novalis-idézetet Buch könyvéből másol át. De az 1. és 2. oldal Novalis-idésetei nem onnan valók. Hason honnan? Bármilyen szomorú, hogy feldolgozásom legfőbb hiányossága éppen e feldolgozás legelején áll, nem tudom megmondani. Lukács e fűzetben többször visszatér Novalis jegyzeteléséhez és a 34. oldaltól az idékszen nyilván megjelent Minor-féle 4 kötetes Schriftent használja. Ez előtt 6 mértékadó kiadás volt, a Tieck és Friedrich Schlegel válogatta ^(két kötetes) Schriften st, mindig bővített kiadása (1802, 1805, 1815, 1826, 1837), s az utolsóhoz 1846-ban harmadik kötetként társult Tieck és Stuard von Bülow kiadása újabb fragmentumokkal. A hatodik mértékadó kiadás: Novalis Schriften. Kritische Neuausgabe auf Grund des handschriftlichen Nachlasses, hg. von Ernst Heilborn. Két rész, három kötet. Berlin, 1901. Ha Lukács mértékadó kiadást használt, akkor a legvalószínűbb, hogy ez utóbbit. De ez sem a budapesti könyvtárakban, sem pedig - a Központi Katalógus szerint - az országban nem található. Ennek tehát külföldön kell utánanézni.

Az idézeteket természetesen összevetettem, s ahol Lukács nem jelzi, honnan származnak, ott külsőm.

Ezen az oldalon az első idézet ("Grosse und vielfache...") a Heinrich von Ofterdingen I. részéből való.

"Je bornierter...": A Blütenstaub 113. töredékes (a Minor-féle elrendezés szerint).

Schlegel Schriften: (az eredetiben Schlegels) Paralypomena zum Blütenstaub, 128. szám "Hier kommt es...": Vermischte Fragmente, 236.

Natur und Natureinsicht entstehen

zugleich, wie Antike und Antikentkenntnisse, denn man
 irrt sehr, wenn man glaubt, dass es Antiken gibt. Erst
 jetzt fängt die Antike an zu entstehen. Sie wird unter den
 Augen und der Seele des Künstlers (u.o.) Milyen viszonyban
 van es Fichte-vel? Bismenytök arra is, hogy mit
 Hymn 191
 jelentett Fr. Schlegelnek a görögök, Tiecknek a közőkör.
 Goetheöl +; aber an Bildungskunst wer dürfte sich ihm
 gleichstellen? Bei ihm ist alles Tat - wie bei anderen alles
 Tendenz nur ist. Er macht wirklich etwas während
 andere nur etwas möglich oder notwendig machen. Notwendige
 und mögliche Schöpfer sind wir alle - aber wie wenig wirkliche.
 Fr. Schlegel: Was ist denn unsere Würde, als die Kraft und
 der Entschluss, Gott ähnlich zu werden (Huch I/159) Tehát isten is
 csak "Bildungs"-esakés, mint a görögök, mint a közőkör
 A romantika felvesszi a Wilhelm Meister problémáját
 csak tőbbet akar belefoglalni - kevesebb lemondással akarja

...denn man irrt sich Natur und Naturreinsicht: aláhuzott kihusva.

Hayn: Rudolf Hayn: Die romantische Schule. Ein Beitrag zur Geschichte
des deutschen Geistes. Berlin, Weidemannsche Buchhandlung, 1906².

wirklich etwas während wir: átkozas aláhuzott kihusva.

Huch: Ricarda Huch: Die Romantik I-II. (I. Bd. Die Blüthezeit der
Romantik. München, 1899.

elérni a Goethe harmóniáját. Univerzálisabb akar lenni nála
Erősebben hangsúlyozza az egyéniséget a külső körülményekkel
szemben (Fichte)

—
Fichte hatása Lovell-ben romboló (ilyen Kanté Kleistre)

A romantikus ezért teljes uralom magunk felett (semmi lemondás

Novalis: Ueberden hat man genugsam Beispiele von Menschen

die eine willkürliche Herrschaft über einzelne gewöhnlich der

Willkür entzogene Theile ihres Körpers erlangt haben Dann

wird jeder sein eigener Art sein und sich ein vollständiges

sicheres und genaues Gefühl seines Körpers erwerben können,

dann wird der Mensch erst wahrhaft unabhängig von der

Natur, vielleicht sogar im Stande sein verlorene Glieder zu

restaurieren, sich bloss durch seinen Willen zu tödten und

dadurch erst wahre Aufschlüsse über Körper, Seele, Welt, Leben

Tud und Geisterwelt erlangen. Es wird vielleicht dann nur

von ihm abhängen einen Stoff zu beseelen - dann wird er

vermögend sein, sich von seinem Körper zu trennen, wenn er es für

Gut findet (Buch I. 164). Tehát minden az emberért; a Kultura

felfogás. L. Nietzsche az igazságról. Steffens és Fichte (Buch I. 221)

ad 3.

Lovell: Ludwig Tieck: Geschichte des Herrn William Lovell (1796 körül).

toton: példaképpen jegyezze meg, hogy az eredetiben tőten áll.

4. 4.
Schelling: Fejlődés. Kérdelen

Novalis: Wir sind gar nicht Ich, wir können und sollen
aber Ich werden, wir sind Keime zum Ichwerden" (Buch I/171)

1. Fr Schlegel egy hasonló töredékét (?) Lessing
mint Gs. Herder. Goethe.

Romantikus érzés: egy egység minden - de nem mechanikus
egység. A fejlődés vonala talán: egység - nem elégít ki,
nem foglal magában mindent tehát: részletkutatás

rationalismus - mechanikus egység - organikus egység

Stb. Minden organikus egységességű kor romantikus

(Joel) a haladás a romantikus érzések folyton tudatosabbá
válásában áll.

Két jelenség közt nem csak ok és okozati viszony van (Schelling

Buch II. 173) Coexistáló pl.: Natur-Geist; Inneres-Ausseres

Isten fogalom: Gott und Natur muss man durchaus trennen

Gott hat gar nichts mit der Natur zu schaffen; er ist das
Ziel der Natur, dasjenige mit dem sie einst harmonisieren

soll. Die Natur soll moralisch sein. Der moralische Gott ist etwas viel Höheres als der magische Gott (Buch I. 179) Nevalis Fr. Schlegel ...so kann ich nur das für Religion gelten lassen, wenn man göttlich denkt, dichtet und lebt, wenn man voll von Gott ist; wenn ein Hauch von Andacht und Begeisterung über unser ganzes Sein ausgegossen ist; wenn man nichts mehr in der Pflicht, sondern alles in der Liebe thut, bloss weil man es will und wenn man es nur darum will, weil es Gott sagt, nämlich Gott in uns (Buch I. 186-187) Über die Philosophie 324 Schleiermacher: man soll nichts aus Religion thun, aber alles mit Religion, sie müsse wie eine Musik das Leben begleiten (186)

Synthesisch: Kant és Fichte - Goethe

Antik - Kereszténység (Ibsen)

Fr Schlegel vallásában a természetstudomány volna mythologia (188)

R. fejlődésenal: (Nevalis) monotónia - disharmonia - harmonia (191)

itt válik el élesen a Stumm und Drangtól mely a disharmoniából

vissza akar térni a monotonidba (Rousseau) Hayn 181 - már Schiller is

+ Schlegelnél (aesthetika) Trieb - Bewusstsein (Das interessante moderne Shmsucht) - Schönheit und Trieb (nur reicher) - Regel! -

a kőiratban esegt: eg kihusva.

R.: Romantikus.

Vallás szerepe Mi a vallás? Ideal, harmonia (Kereszténység) Stilus és belejártasik (Tieck, Wackenroder, Novalis, Kleist) Fr Schlegel szerint annyi vallás van, ahány egyén, Schleiermacher szerint minden vallás benne van a kereszténységben (a görög vallás fejletlen kereszténység) 1934

Isten mint fejlődés valami (Gott... ist das Ziel der Natur" Novalis)

Haldéi utáni élet; tulvilág - Werden a földön vagy más csillagon, de emberek közt (196)

Fach I 210 Schiller állítólag érte a Schlegelék fülényét Schlegel vallásossága: "Wenn das Interesse an Übersinnlichen das Wesen der Religion ist... (Ideen 105)

Ideen 42, 46 Philosophie - Költészet és vallás

Ideen 47 Gott ist jedes schlechthin Ursprüngliche und Höchste also das Individuum selbst in Höchsten Potenz Aber sind nicht auch die Natur und die Welt Individuen?

Verden, teljességgel bizonytalan olvasat. Talán kézenfekvőbb volna a ninden vagy a mindog, de akkor a mondat értelme kedvéért föl kellene tételeznünk a tollhibát, hogy ugyanis a mindogy helyett íródott. Mindenesetre tájékoztatásul közlöm a vonatkozó részt Ricarda Huch könyvéből: "Nirgend anders als auf der Erde - oder denn auf andern Gestirnen - suchte er den Himmel, unter Menschen, die aller ihrer verborgenen Kräfte Herr geworden sind." (Novalisról van szó.)

Idegen: Friedrich Schlegel töredékeim. A számnak a töredékek számai.

Physik és költészet: Willst du ins Innere der Physik dringen, so
lass dich einweihen in die Mysterien der Poesie (Ideen 99 és uo. 97)

Rünge a festészetről: szin kifejez mindent. De egyelőre
emberi alak (magyarítás, allegória) nélkül nem istenit
ő különben csak virágokat festene (Buch I. 351).

Phantasia

1811. Éberek. Ernst és Theodor - régi és újromantika

Theodor: Szórakozottság (10 1)

Anton

Manfred (W. Schlegel?)

Lothar (Tieck)

Willibald

Friedrich (talán Novalis?)

Utazási képesség. Átélis talentum ¶ Wie wenigen Menschen ist das
Talent verliehen, Reisende zu sein! Sie verlassen niemals ihre Heimath
, sie werden von allen W Fremdartigen gedrückt und verlegen oder
bemerken es durchaus gar nicht (I. 9 1)

Naiv és tudatos utazás ¶ "die Natur und Kunst wie die Erfüllung eines oft
getraumten Traumes begründet... (I. 10 1)

Phantasia: Ludwig Tieck 1812-1816-ban ~~közvetlenül~~ megjelent háromkötetes mese-, novella- és mesedráma-gyűjteménye. Anton, Ernst, Friedrich, Lethar, Manfred, Theodor, Willibald a kerettörténet szereplői. A betűrövidítések e nevekre vonatkosnak.

Régi dolgek eltűnése: E Indessen wenn der Sinn dafür nur umso mehr erwacht, um so mehr in der Wirklichkeit zu Grunde geht, so haben wir doch mehr gewonnen, als verloren (I. 16-17 1)

Tudatos barátságæsthetika E Der Mensch der überhaupt das Leben und sich versteht wird mit jedem seiner Freunde ein eigenes Vertrauen, eine andre Zärtlichkeit fühlen und üben wollen (I 22 1)

Idegenségekét érzik. De est mint mindent hasznos élményé akarják tenni (- a romantika szélesen sarkósik el a tények elöl!) E Wie roh leben diejenigen und verletzen ewig sich und den Freund, die so ganz und unbedingt sich verstehen, beurtheilen, abmessen und dadurch nur scheinbar einander angehören wollen (I 23 1)

Anton Es ist eine Kunst in der Freundschaft wie in allen Dingen, und vielleicht daher dass man sich nicht als Kunst erkennt ~~und~~ ^{und} treibt, entspringt der Mangel an Freundschaft, über welchen alle Welt jetzt klagt (u.o.)

E das Leben ist höheren Ursprungs, und es steht in unsrer Gewalt es seiner Geburt würdig zu erziehen und erhalten, dass Staub und

Vernichtung in keinem Augenblick darüber triumphieren dürfen: ja es giebt eine ewige Jugend, eine Sehnsucht, die ewig währt, weil sie ewig nicht erfüllt wird; weder getauscht noch hintergangen sondern nur nicht erfüllt, denn sie sehnt sich im inneren Herzen nur nach sich selbst, sie spiegelt in unendlich wechselnden Gestalten das Bild der nimmer vergänglichem Liebe, das Nahe im Fernen, die himmlisch Ferne im Allernächsten (I. 31-32
As elmulás is, mint élmény, mert szépségletőség (u.o.)
Ritkaság Anton: Wir sollen keinen Genuss haben, der uns unaufhörlich begleitet, der etwas stetiges wird, er ist nur erlaubt und edel durch das Vorübergehende (I 36)

I. 43 l.)

Anton: Ich missverstehe dich wohl nur, weil die mir nicht genug vertraut hast

Friedrich Auch dazu werden sich die Stunden finden. In der Entfernung hatte ich mir vorgesetzt, dir alles zu sagen und nun du zugegen bist, stammelt meine Zunge, und jedes Bekenntnis sittert zurück.
Tehát színtén tudatos művészek

sie spiegelt in nimmer unendlich: nimmer kihueva.

A szerelembe szerelmesek (44 l)

Th. his szerelem, szerelmi játékok díszörete mert dadurch können verlebte Tage von solchen poetischen Glanz bestrahlt werden, dass wir das ganze Leben dadurch mit Freuden an sie denken.. (46)

a romantikus emberekről

Willibald (az okos ember) ...ihr seid alle so seltsame liebe und unausstehliche Menschen, dass man ebenso wenig ohne euch wie mit euch leben kann. In der Ferne seh'n ich mich nach euch und bin ungemuth und in der Nahe ärgere ich mich ~~zuseh~~ über alle eure manichfaltigen Thorheiten (47 l)

Lothar az étkezés mint felőpitett egész 161 -

Warum sollte denn nicht Furcht, Abscheu, Angst, Überraschung zur Aberwechslung auch einmal in unser nächstes und alltagslichstes Leben hinein gespielt werden?" Manfred (63 l) ugyancs I. 417 l.)

Szinek önálló értéke. Ernst. 74-75

Romantikus megértés: Keine Erklärung wohl aber ein Verständniss. (75 l)

das ganze Leben lang: lang kibusva.

ebenso wenig mit : ohne mit kibusva.

manichfaltigen: eredetiben mannigfaltigen.

Kert és életfogyás összekapcsolása (80-)

A kert is stat d'ane E: Dagegen ist mir... ein Garten bekannt der allen romantischen Zauber auf die sinnigste Weise in sich vereinigt, weil er, nicht um Effekt zu machen, sondern um die innerlichen Bildungen eines schönen Gemüthes in Pflanzen und Blumen äußerlich zu erschaffen vollendet würde (86) Denn ein wahres und vollkommenes Gedicht muss ein solcher Garten sein, ein schönes Individuum, das aus dem eigensten Gemüthe entsprungen ist (87)

Ernst (Goethe)

Manfred (Jean Paul)

Willibald (Schiller)

Theodor (Fr u W. Schlegel)

Anton (Jacobi)

Lothar (Shakspeare)

Friedrich (Novalis)

Szemereség fontossága ((élmülés) E Die Fülle des Lebens, ein gesundes kräftiges Gefühl des Daseins, bedarf selbst einer gewissen Trauer um die Lust desto inniger zu empfinden, so wie diese Gesundheit die Tragödie erfunden hat... az ellenkezősége betege (92)

Stilus érzék A: Die hohe Empfindung welche uns der Anblick der Natur gewährt, sei es das Gefühl des Waldes, des Meeres oder Gebirges, lässt ^{sich} in keinen Garten siehn (I.123 l)

Dies Gärtner wird also wohl die Natur, aber nicht das Natürliche ausschliessen...

Versfoma és kert párhuzam (125-126 l)

Vak természetimádás ellen (A. Th.) (126-127) Talán

Sturm und Drang és Rousseau? A igazi természetsélveset ritka (I.36 oldal is)

Elbeszélte és drámai fantázia különbsége, hogy az

~~az~~ utóbbinál lényegtelen a "kitalálás"; az előbbinél az a lényeges (171)

A Tartalom: I. Der blonde Eckbert (1796) A. Der Getreue Eckart (1799 (B)

Der Hundⁿberg (1802) (M) Der Liebessauber (1811) L.) Magelone (1796 (Fr)

Die Elfen (1811 Th) Der Pokal (1811 W) II. Der Blaubart (L/1796) Gestie-

~~Verkehrte~~ Welt (1797/Th.

~~Verkehrte~~

Verkehrte Welt (1799. M) Daumchen (1811 W)

Dies: eredetiben Diesor

A tartalomismertetésben a római szám a Phantasus kötetsszámaát jelzi,
a keretbe helyezett évszámok az egyes művek keletkezési dátumát, a
betűk pedig azt, hogy ezeket a műveket a kerettörténet szerint ki be-
széli el vagy olvassa fel.

Mesék hősei: Christian (Rumenberg)... es hat mich wie mit fremder Gewalt aus dem Kreise meiner Eltern und Verwandten hinweg genommen, mein Geist war seiner selbst nicht mehr mächtig stb (217) Astán meg náha utána vágy 220

Tannerbauer

Bertha (der Blonde Eckbert) Lelkiállapot (116, 117, 137.)

Der Getreue Eckart (es Öregember fia) Ein Spielmann von wunderseltner Art ist plötzlich von unten hervor gekommen... Wer nur diese Klänge vernimmt, der wird von ihnen mit offener, doch unerklärlicher Gewalt erfaßt und fort, fort in die Wildnis getrieben, er sieht den Weg nicht den er geht stb (182. Utolsó vers)

Mit akarnak ~~csak~~^{csak} élni mint a szokottat. Christian apja kertész; (egóssan romantikusan az) és fia más akar lenni. 219.7
Christian a mikor otthon van: Da kommt ihm der Gedanke, dass seine Jugend vorüber sei, dass er eine Heimath gefunden stb; er wollte fast den verlorenen Leichtsinn beklagen... (230)

Roderich (Liebeszauber) Brentanos "ex tempore zu leben"

"das ganze Dasein in Impromptu ausszuspielen" (259)^K

Emil: "Alles soll edel, gross, erhaben sein, sein Herz soll an allen Antheil nehmen, und wenn er selbst vor einem Puppenspiel stande; wenn sich dergleichen nun nicht zu seinen Pretensionen verstehen will, die wahrlich ganz unsinnig sind, so wird er tragisch bestimmt und findet die ganze Welt roh und barbarisch oft (260-261)

Falsches Unmogfigyvelés - Hasanosság megvetése

Peter (Magelone) Aber der junge Graf Peter kannte seine eigene Wünsche nicht; es wahr ihm, als wenn ferne Stimmen unvernehmlich durch einen Wald rissen, er wollte folgen und Furcht hielt ihn zurück, doch Ahnung drangte ihn vor (295) Révelés

Marie (Elfen) a kutya: borzasztó és bájos

Elfriede (")virág kontra gyümölcs / 386. Leopold (Blaubart) férfi contra ifju (II.42)

Fatalismus

Leopold

Am Ende ist doch alles nur einfaltig, wir müssen es auch anfangen wie wir wollen, und Glück und Zufall machen unsere Pläne nur

gescheidt oder unbesonnen." (II.42 1) †

Simon (Elaubart), voltaképpen Kantianus II 47-48 Haya szerint
Fichte parodia. En nem éresten annak Van bizonyoság az
Üvére?

"Ach ihr liebe Leute, das in der Welt graust, weil
mehr aneinander als ihr meint (sene és költészetből van
szó) paradoxon és vágneses vonások. Mystikus universalizmus
az gh. II. 287 l. u e 337 "harmonische Verwirrung"

† Narr (Verkehrte Welt) "Ich schüttle die Werte zwischen den
Zahnen heraus und werfe sie dann dreist und gleichgültig
wie Würfel heraus. Glauben sie mir, es gerath dem Menschen
selten, alle Sechse zu werfen, er mag nun besonnen oder un-
besonnen spielen (II.363)

Nagy nézőtér - nagy színpad - Skaramusz tiszteletére komédia - ebben
a vendégek tiszteletére komédia - Általános ^{skop} ~~skop~~pticismus tük-
rűzések ebből. Der Andere (Zuschauer) Nun denkt euch Leute,
wie es möglich ist, dass wir wieder Akteurs in irgend einem

A Phanegasus-idézeteket nem a Lukács által használt kiadásból kerestem vissza, mert azt nem tudtam megtalálni. Ez az egyetlen idézet, amelyet többszöri átolvasás ellenére istennek sem találtam sehol. Ezért az egy más kiolvasatlan eső. A kézirat publikálása előtt könyvtárközi kölcsönzéssel be kell majd szerezni a Lukács által használt kiadást.

Stück waren, und einer Säge nun das Zeug so alles durch
einander

...eine gute Verwirrung ist mehr werth, als eine schlechte
Ordnung (II 412)

Fichte: Wissenschafts Lehre

Jacobi

Weitz Caroline 1871 I-II

Waisel: Friedrich Schlegels Briefe an seinen Bruder Wilhelm
Berlin 1890 †

Holtei Briefe an Ludwig Tieck Breslau 1864 †

Böcking A.W. Schlegels sämtliche Werke Leipzig 1847 †

Warnhagen Denkwürdigkeiten 1832-59

Über das Studium stb. 1795

Eine vollendete Geschichte der griechischen Poesie aber würde...
eine wesentliche Bedingung der Vervollkommnung des
Deutschen Geschmacks und Kunst... (Minor I 78)

; ein Versuch zu beweisen dass das Studium der Gr. P. nicht bloss
eine verzeihliche Liebhaberei sondern eine notwendige Pflicht aller
Liebhaber... aller Kenner... aller Denker... sei und immer
bleiben werde (u.o.)

Modern elemek antik költékben (86 l)

Sentimentális költészet: "Interesse an der Realität" vs "Tauschung"
- modernül illusio. Objectiv költészet: Spiel; Schein, Technische
Wahrheit. - Sentimentális lényege: reflexio az idealis és realis
viszonyáról

Befriedigung -

Anarchia Hatások (89 l) Itt meg ő akar határokat állítani

Hamis célok: Reiz - Korrektheit - Wahrheit (U.o 102-103 l)

.. "der schneidende Kontrast der höhern und niedern Kunst" 95 l.

Praxis megelőzi a teoriát.

ad 13.

Über das Studium der Griechischen Poesie

Friedrich Schlegel: Seine prosaische Jugendschriften. Hrag. von J.

Minor. I. kšt. 85-179. old.

Wien 1906, Koenigen.

Gr.P: A jegyzetelt tanulmány rövidítése.

Sentimentalsch: ch kihusva.

"Künstliche Bildung" csak "verunglückte Natürliche Bildung"

után következhet, mert ha az beválna nem volna

rá szükség (97)

Közös dolgok a modern költészetben (94-95 1)

- 1) hatás egymásra
- 2) antik utánczás (II)
- 3) Theoria (I)
- 4) Magas és alacsony művészet elválása
- 5) Charakteristikus
- 6) Törekvés mindig újra

"Bildung ist der eigentliche Inhalt jedes menschlichen Leben" (96)

...eigentlich existirt jeder Künstler für sich, ein isolirter Egoist in der Mitte seines Zeitalters und Volkes (102)

Ész izolál és szétválaszt - ebből ered a charakteristikus (elv nála 143)

Interessant-nál pillanatnyi hangulat is számba jön (109)

Ezért elérhetetlen (111)

"Kenner"-ség is tehetség (122)

-----: a rekonstrukció itt feltételes. Amennyiben az olvasat helyes, akkor arról lehet szó, hogy az egyszerű-agynemi görög költészetnek a karakterisztikus modernnel való szembeállításának elvé a 143. oldalon is kifejtésre kerül. (Az iráskép szerint szintén lehetsége (45) olvasatot tartalmi okokból kizártam.) A "cokszor fordul" talán arra vonatkozik, hogy ez az elv több fordulaton ment Schlegelinél keresztül.

Művészet és erkölcs összefüggése. Semmi "Anlage" nem használ "sittlichkeit" nélkül (122.)

Objectiv művészet? Hogy függ össze a későbbiekkel?

Allen Barbaren hingegen ist die Schönheit an sich selbst nicht gut genug (125)

Homeros kvalitásai: "Die Vollständigkeit seiner Ansicht der ganzen menschlichen Natur, welche^s im glücklichsten Ebenmass im vollkommenen Gleichgewicht von der einseitigen Beschränkung einer Abweichenden Anlage und von der Verkehrtheit künstlicher Missbildung so weit entfernt ist (127) "freiere Menschlichkeit." (128)

Belső és külső sors harmoniája Homeros hőseinél. Tehát a jellem legyen a sors. Ezért hiszi, hogy a késő Faust tökéletesebb lenne Hamletnél (114), mert nál külső körülmények okozták a tragédiát. Ez félreértés, a mint egyáltalában a modern költészet megítélésében találunk az apriorisztikus – feloldott az a diszponantia amivel előre meg van okolva pl Patroklos halála stb.

Görög harmonia általános (129) - Itt is látszik, hogy a mire a romantikusok törekedtek az volt a mit mi kulturának nevezünk.

Kultura és civilizáció: Aber Fertigkeiten sind nur notwendige Zugaben der Bildung... Nur Entwicklung der reinen Menschheit ist wahre Bildung (133) - Tényleg áthatottság mint kultura kellék (Ruska)

Distancia (134)

"das Einzelne darf nicht selbst Zweck seyn" (135) (Subjectivität Objectivität ist der angemessenste Ausdruck für dies gesetzmässige Verhältniss des Allgemeinen und des Einzelnen in der freyen Darstellung" (135)

Technische Richtigkeit - szemben a valódi "Wahrheit" Organikuság (137) - Kultúszet "Zusammenhang der ganzen Welt" "Vollständigkeit der Verknüpfung."

Belső gyökerelem a végső fölért (142)

...sind Poesie Musik und Mimik (welche darn auch rythmisch ist) fast immer unzertrennliche Schwestern (143) Wagner.

133: tollhiba - az idézet helye 132

kultura kellék: lehet kultur-kellék is

das Einzelne: az eredetiben diess Einzelne

rythmisch: rhytmisch

Die nothwendige Bedingung des Häßlichen ist eine getauschte Erwartung (149) - tehát itt voltaképen az anorganikus.

Technikai hiba: "fehlt es der Darstellung an darstellender Vollkommenheit

2) oder sie sündigt wider die Idealität

3) und die Objectivität

4) oder auch wider die Bedingungen ihrer inneren Möglichkeit

"alles was nicht erscheint jenseits des aesthetischen

Horizonts gelegen sei (157) L'inexprimable n'existe pas!

"Auf die Reichhaltigkeit Richtigkeit und vollendete

Bestimmtheit des Gedankens kommt in der Dichtkunst

eigentlich gar nichts an (u o)

"Nicht dieser und jener... soll nachgeahmt werden, denn nie

kann ein Individuum "als solches" allgemeine Norm seyn...; kurz

den Geist des Ganzen - die reine Griechheit soll der moderne Dichter

... sich zu eigen. (166)

Auf die Reichhaltigkeit sth: stb khusva.

Woldemar 1796 (Jena)

...denn mit dem blossen Streben nach dem Unendlichen ist
die Sache doch gar nicht gethan (75)

"Unaufgelöste Dissonanz" mint hiba: Összefüggés a régebbiekkel
Barátságos Henriette tulajdonos "Weib und Mädchen"

Magas nívó - a férfi és nő barátságos (78)

Szerkezet

- 1) Woldemar jelene
- 2) Mint philosophiai regény
- 3) Individualis egység
- 4) Veszélyesség
- 5) Theologia

Hatások a philosophiában (86) még itt is

89 l saját későbbi sorsa

ad 23.

F. Schlegel: Jakobi's Woldemar. I.m. Minor II. 72-91. old.

A Woldemar, amelynek recensiója Schlegel kijegyzetelt írása, Friedrich Heinrich Jacobi 1779-es levélregénye.

Georg Forster 1797 (Jena)

Olvasás 120 l Nietzsche {125} (Szövevényesség) {132} (Küszövelten kánon ellen)

120-121 ...haben alle Europäer keine klassischen Schriftsteller zu befürchten. Ich sage befürchten; denn schlechthin unübertreffliche Urbildes beweisen unübersteigliche Grenzen der Vervollkommnung (Átmenet a későbbiekre) Evolutio

elve

Mindenütt az élet (Bildung, Lebensweisheit) fontosabb mint tudomány vagy művészet.

Forster diszkrét: Nie beschäftigt er die Einbildungskraft, das Gefühl oder die Vernunft allein; er interessiert den ganzen Menschen (123 l) Emerson: the whole man must love together. Nietzsche.

Boldogság nem cél (124 l)

Distanzia olvasásnál: Man sollte sich ordentlich kunstmässig üben ebensowohl ausserst langsam mit steter ^{er}Zugliederung des Einzelnen als auch schneller und in einem Zuge, zur Übersicht des Ganzen lesen zu können (125) Kritikáiban

ad 24.

Friedrich Schlegel: Georg Forster. I. n. Minor II. 119-139. old.

káros a kis távolság^{2/} (130)

Megkülönböztet: "wissenschaftlich", "gesellschaftlich", "künstlerisch"
mindegyiket máskép kell nézni (133)

Stilus dass ein Gartenhaus anders gebaut werden müsse

wie ein Tempel (133) Phantasia Kőhelynek látszik, de volta-

képpen csak a példa benátlis (persze szándékosan) - A "gesellschaft-

liche Schriftsteller" szemben a többiekkel (135) Phantasia - Beszélgetés
és művészet (137)

Lessing 1797. Berlin

Impresszionizmus konstataciója: Der erste Eindruck litterarischer

Erscheinungen aber is nicht bloss unbestimmt: er ist auch

selten reine Wirkung der Sache selbst sondern gemeinschaftliches

Umstände (141) L még u.e dolgokat mindig ^{u)} lá világításban

látni és a Fersterben, hogy helytelen pillanatnyi hangulatok szülte
gondolatokat túlkeményen venni (128)

Gyűlölet szent volta (146)

ad 25.

Friedrich Schlegel: Ueber Lessing. I. n. Minor II. 140-164. old.

Témadja a kort, puhaság és polémia elleni anti-
pathia miatt (146) Nietasche. Keménység (148-149)

Er selbst war mehr werth, als alle seine Talente (151)

Konstatálja²historiai érzékenység hiányát (155)

Emilia Galotti konstruált volta (156)

Ostobaságnak látja, hogy a Nathant "esztályosni" akar-

ják (157) Fietalkor? - Es lebt und schwebt ein gewisses

heiliges etwas im Nathan, wegegen alle syllogistischen Figuren

wie alle Regeln der dramatischen Dichtkunst eine

wahre Lamprey sind (162)

A vélemény azt jellemzi a ki mondja (162)

Abschluss 1801

Tolerancia ellen 426

Támadja a kort, ---- valószínűleg a nely szó kihúsva.

Friedrich Schlegel: Abschluss des Lessing-Aufsatzes. X.m. Minor II.
415-419. old.

Meister 1798

Reflexio és észlelés nem árt az érzésnek. Warum sollte man nicht den Duft einer Blume einathmen und dann doch das Unendliche Geadler eines einzelnen Blatts betrachten und sich ganz in diese Betrachtung verlieren können? (169) Goethe tudja.-De Novalis még szílessebb szintheizist kívánt.

Goethe Herlot kritikájag művészet "hohe Poesie (177)

... jedes vortreffliche Werk... mehr weiss als es sagt und mehr will als es weiss" 177.

Der Dichter und Künstler hingegen wird die Darstellung von Neuem darstellen, das schon Gebildete noch einmal bilden wollen; er wird das Werk ergänzen, verjüngen, neu gestalten 177

Über die Philosophie 1798

317-318 Protestál az ellen, mintha a műveltség ártana a nfiességnek.

Szavak tisztetele 318

Friedrich Schlegel: Ueber Goethe's Meister. I.m. Minor II. 165-182. old.

(177): A 177 után áthozva egy 8-as száma áll, amely nyilvánvaló tévedés,
mert az idézett passzus a 177. oldalon áll.

Friedrich Schlegel: Ueber die Philosophie. An Dorothea. I.m. Minor II.
317-337. old.

Nicht die Bestimmung der Frauen sondern ihre Natur und ~~angewiesene~~
Lage ist hauslich (319)

Religion= eine ursprüngliche eigene und reichliche Quell
reiner Begeisterung in seinem Innern (319)

Novalis ellen: ...weil ich alle sittliche Erziehung für ganz
thöricht und ganz unerlaubt halte. Es kommt nicht
dabey heraus... als dass man den Menschen verkünstelt
und sich an seinem heiligsten vergreift, an seiner Indi-
vidualität (320) Lucinde is.

...die Geschlechtsverschiedenheit ist nur eine Auserlichkeit
des menschlichen Daseyns... In der That sind Männlichkeit
und Weiblichkeit so wie sie gewöhnlich genossen und getrieben
werden, die gefährlichsten Hindernisse der Menschlichkeit... (321)

Test és lélek egysége 322.

Vallás definitio 322

Vallás kérdése nem függ össze az istenhittel 323

Praktikus ember distanczia hiánya 326

Urvollendung giebt dem Erhabenen für mich einen
neuen höhern Reiz (328) - Ifjukur (Philosophia 339)

Kemény-ség dicsegette (328) Lessing! (146-149)

Írások poloncban változása (329)

Vessély fontossága (331)

Gefühl zum Gedanken erhöhen 335

Über die Unverständlichkeit 1800

Gespräch über Poesie 1800

Marcus W Schlegel

Ludovico

Fichte + Schelling

Amalie Karoline

Camilla

Andrea

Antonio Schleiermacher

Lothario

Megértéshez is kultúszet kell 339

Pope és Dryden gyűlölete 342

Aristophanes: mit tiefen Verstand in scheinbaren Unzusammenhang 345

"den göttlichen Perikles" 351

Amalia ... ist denn alles Poesie?

Lothario Jede Kunst und jede Wissenschaft die durch die Rede

Gespräch über die Poesie Unverständlichkeit: az aláhuzottak a kéziratban kihuzva. Az Ueber die Unverständlichkeit című Schlegel-írás (i.m. Minor II. 386-395. old.) - ez a Gespräch über ^{die} Poesie után következik a kötetben - Lukács nem jegyzeteli ki, holott mintája volt 1910-es Babitsnak írott válaszában (Marról a bizonyos homályosságról - Nyugat, 1910. dec. 1.)

Gespräch über die Poesie Friedrich Schlegel: . I.m. Minor II. 339-385. old.

Andrea: Lukács, mint már előbb a Phantasusnál, megfejtí a mű szereplőit. Andrea azonban, noha a megfejtés rovatóban áll, maga is Schlegel alakja.

wirkt wenn sie als Kunst um ihrer selbst willen geübt wird,
und wenn sie den Höchsten Gipfel erreicht, erscheint als Poesie (354)
Művészi munka (356)

Es fehlt ...unserer Poesie an einem Mittelpunkt, wie es die Mytho-
logie für die Alten war (358) - Ma is - Voltaképen a romantika
művészkeresése Mythologia keresés

Chaos 358

...die alte Poesie sey ein einziges, untheilbares Gedicht. Warum
sollte nicht wider von neuem werden, was schon gewesen ist?
Auf eine andre Weise versteht sich. Und warum nicht auf eine
schönere, grössere? Es voltaképen az a mit ma kulturának
nevesünk (Phantasia) Ezt kereste fiataloknál is, csak
most nagyobb a bizalma, és kissé eltolódtek a dolgok Az
ifjúkori "objectivitátwuth" és a mostani "Willkür" közt
érezhető a kapcsolat (Talán levelek) Kulturáról - egyének
a Lessing vége - 424 l

Rendszer ellen 360

Alles denken ist ein Diviniren (363)

As egész világ "Kunswerk" (364) I Burckhardt felfogását a renaissanceről.

...alle Schönheit ist allegorie (uo) azt hiszem itt az allegoria az ~~mit~~ a mit Kassner symbolumnak mond

"dass das Romantische nicht sowohl eine Gattung ist als ein Element der Poesie das mehr oder minder herrschen und zurücktreten, aber nie ganz fehlen darf (372)

Regény és dráma külfülsége: előadás és olvasás. Der dramatische Zusammenhang der Geschichte macht den Roman ~~im~~ in Gegentheil noch keineswegs zum Ganzen... (373)

Confessiok mint regények (374-375)

Werther elevaltsága (378) nem azért mert sokban rokon és sokban eltér míg nekünk a kik távolabb vagyunk tőle friss?

Antik jellemzés: idealis és plastikus; modern: történeti és festői (382)

Wenn erst die Mysterien und die Mythologie durch den Geist der Physik verjüngt seyn werden so kann es möglich seyn Tragödien

zu dichten, in denen alles antik und die dennoch gewiss waren
durch die Bedeutung den Sinn des Zeitalters zu fesseln (384) Ibsen

Die Lehrlinge zu Saïs 1798

A mester nem árulja el, hogy mit tud, azt mondja, hogy Ők
maguktól fognak rájűnni (v.ö. Fr Schlegel a szerelmaról U. die Philosophie)

Vielsahr will er, dass wir den eignen Weg verfolgen weil jeder
neue Weg durch neue Länder geht, und jeder endlich zu diesen
Wohnungen, zu dieser heiligen Heimat wieder führet (139)

...und wenn kein Sterblicher, nach jener Inschrift dort, den
Schleier hebt; so müssen wir Unsterbliche zu werden suchen; (uo)

Egység - differenciálódás - ni egység (140)

Wenn man echte Gedichte liest und hört; so fühlt man
einen innern Verstand der Natur sich bewegen (141) Schopenhauer

Kein Sinn muss schlummern (144) Forster kritika 123 l.

Sok ember vissza vőgyődés a primitívbb állapotha (152) Polonia
a Rousseau-izmus ellen. Általános a romantikában a "Seine Begierde
Gott zu werden hat ihn von uns getrennt... (uo)

Test és érzék^{ek} fontossága a megismerésben (153-154)

A természeti (praktikus) ismerete és megértése különböző 154

...aber mir scheinen die Dichter noch bei weitem nicht
genug zu übertreiben (157) Schlegel

Natur organ (162)

Ofterdingen 1799-1800

Álom mint ismerés eszköze (14 1) IV 58

Voltaképpen hasznegy (21)

Nők helyzete (22)

A hercegnő (a kereskedők nevéjében) Miután hazajött az öreg embertől
megváltozottak talál mindent (33)

Bányász élet (59)

Dystancia a megértés^{ről} (69-70)

...so scheint es mir, als wenn ein Geschichtsschreiber auch
ein Dichter sein müsste (71)

76-79 a prevanci könyv (Hohenzollern^{ről}) nem "Wiederkehr des
Gleichen"?

(14 2) IV 58: Itt az első, sárójeles sáskásság annak az általam nem azonosított Novalis-kiadásnak az oldalssága, amelyet Lukács jegyzetel. Az utána következő a Minor főle Novalis-kiadás IV. kötetének 58. oldalára vonatkozik, amelyet Lukács a jegyzetfüzet 84. oldalától használ. Kérdés, hogy utólagos beírásról van-e szó, vagy pedig valamilyen ismeretlen okból ekkor még nem használta a már rendelkezésére álló Minor-kiadást?

Tájkép mint hangulat (90)

"Ein Dichter muss nicht den ganzen Tag missig umherlaufen und auf Bilder und Gefühle Jagd machen" (92)

"In der Nähe des Dichters bricht die Poesie überall aus" (94)

Tornászot non mindig kultúrá (95) Es is Rousseau ellenes

Háború értéke (95) Nietzsche

Mindenkültség (97) Legalább optativus!

Vallás (98)

Aus Schmerzen wird die neue Welt geboren und in Tränen wird die Asche zum Trank des ewigen Lebens aufgelöst. In jedem wohnt die Himmlische Mutter, um jedes Kind ewig zu gebären (121)

Die Christenheit oder Europa 1799.

So wahrte er (a pápa) den Männen Denkern öffentlich zu behaupten, dass die Erde ein unbedeutender Wandelstein sei, denn er wusste wohl, stb (120) Hyperion, Nietzsche fontos: alles Grosse und Wunderwürdige verachten und

als tote Gesetzwirkung betrachten (mint a Kopernikus
felfedezés következménye)

Rossz dolgok szükséges volta (131)

Synthesis politikában is

Martin Luther I 2 Okok elleni antipathia (Bettina)

u.o ellentét a régi romantikusokkal az Entudatlant

Önmagáért szereti. (saintén Brentano)

ein Spiegel nur

Ist die Natur von unserm eignen Innern!

Waldenok: V. Károly és Luther: belső harmonia mint a nagyság
kritériuma

Építka és vallás összefolyása

II 1 Luther küzdelem szükséges volta

Pathologia: Luther, Theobald, Katharina, Therese, Franz

A essent non tud cselekedni (142 1)

Schelling 1775, 1798 1803 Jena, 1803-1806 Würzburg 1806-1820 München

1820-1827 Erlangen 1827-1841 München 1841-1854 Berlin

Martin Luther: Zacharias Werner drámája, a Martin Luther oder die Weihe der Kraft. III: Theater von Fr. L. Z. Werner, III. köt. Wien, Leopold Grund, 1816. A színek (I 2; II 1) a felvonásokra és jelenetekre vonatkozóan.

Waldenok: Werner drámájának alakja, valójában Ritter Franz von Wildeneck.

Schelling

Egység mint öfelv. Nincs meg Kantnál			
Über die Möglichkeit einer ^{Mövek} Philosophie überhaupt	I.1		
Vom Ich als Prinzip der Philosophie etc	I.1		1795
Philosophische Briefe über Dogmatismus und Kriticismus	I.1.		"
Neue Reduction des Naturrechts	I.1.		"
Allgemeine Übersicht der neuesten phil litteratur	I.1.		1796-97
+ Von der Weltseele (2)	I.2.		1798
+ Ideen zu einer Philosophie der Natur (1)	I.2.		1797
Vorlesung in München (Über Faradays Entdeckung)	I.9		
+ Erster Entwurf des Systems der Naturphilosophie (3)	I.3		1799
+ Einleitung zum Entwurf			1799
System des transcendentalen Idealismus	I.3		1800
Darstellung meines Systems der Ph. (átmenet a naturalizmusból a teozophi- [aba] 1801			
Allgemeine Reduktion des dynamischen Processes oder der Kategorien der Phy- [sik] 1800			
Über den wahren Begriff der Naturphilosophie	I.4.		1801
Aesthetika (Verhältnis der Bildenden Künste zur Natur I.7)	I.5.		1802-5

1791-94: Kihusott évszám a főcím mellett. Pontosabban csak az első dátum van kihuzva, de ez minden bizonnyal csak ceruza-kihagyás.

A lap Friedrich Wilhelm Joseph von Schelling *Samtliche Werke*, Stuttgart u. Augsburg, J.G. Cotta'scher Verlag, 1856.kk. tartalomjegyzékének átné-
zete. Ez a kiadás I. 1-10. és II. 1-4. köteteket tartalmaz, az egymás
után következő római és arab számok tehát erre vonatkoznak. A zárójel-
be tett, jóval halványabban írt arab számok viszont - a keresztekkel
együtt - ma már értelmezhetetlen személyes jelzések. Jelenthetnek fon-
tosáigig sorrendet, az olvasás tervezett vagy megtörtént sorrendjét.
A címléírások egyébként szokás szerint itt sem mindig pontosak.

1794-97

1. Das Unbedingte-Ich 2) alles Bedingte=nicht Ich 3) Relatio

1) Form der Unbedingtheit 2) die der Bedingtheit 3) die durch Unbedingtheit
[bestimmte Bedingtheit]

Bedingtheit

Monismus vagy Dogmatismus (absolut object) vagy Criticismus (abs. subject)

Nincs objectum subjectum nélkül.

Kant kérdése: lehetséges-e egy synthetikus ítélet a priori. Feltétel hogy a sokaság és az egység felelőható ellentétben legyenek, ez az ellentét a subjectum és objectum ellentéte.

lehet a priori synthetikus ítélet = egység és sokaság kérdése =

subjectum és objectum kérdése = hogyan juthatunk az abszolútból

az ellenkezőbe? = hogy léphet ki az abszolút önsagából? = Hogyan lehet

átmenet a végtelenből a végesbe? = Hogy magyarázható a valóság létezése?

Dogmatismus és rationalismus? D. és Rousseau?Schelling értelmében a Schopenhauer philosophiája dogmatismus volna (401)

Ding an sich nem fér össze a szabadsággal.

Hogy az anyag a szellemből származik, abból következnék, hogy ha

nem, nem tudnák megismerni (420) Hát ismerjük?

As itt és a következő oldalakon megjegyeztem már, nemhogy itt, hanem a tartalomjegyzékben nem történelmi érve utalás, hanem Schellingé, hanem
Kane Fischer: Geschichte der neuern Philosophie. VI. köt. Friedrich
Wilhelm Joseph Schelling, 2. könyv, Schellings Lehre. Heidelberg, Verlags-
buchhandlung von Friedrich Bassermann, 1872. 385. k. old.

Van lehet-e a priori szintetikus ítélet: A Van kizárva és a lehet fölé-
írva.

1797-1807

Wie entsteht aus Natur Geist? (438)

Hogy a természet létrehozása az emberben a megismerést,
kell hogy szolgálja legyen (440)

1) innere Zweckmässigkeit der Natur 2) Entwicklung 3) Er-
kennbarkeit der Natur.

Erő egysége (448)

Schelling elveti a Vitalizmust. Fizikailag magyarázza az életet

Mechanismus és Vitalismus - Természetphilosophia (452-3)

Fejlődés gondolata ll érvel Lamarck előtt (450)

1). organikus testek gépek 2). csak az organikus testek élnek (Sch -----

Volta 1800 Villamosság és kémia összefüggése

Oersted 1820 " és mágnesség " (Faraday)

Seebeck 1822 Thermoelektricitás

H. Kopp: Entwicklung der Chemie in der neuern Zeit (München 1833)

Lavoisier 1783. Antiphlogiston. Az égés és a lélekzés magyarázata

Huser: Geschichte der Medizin (Jena 1853)

Kielmeyer: Fejlődés 1793.

(440) Kant : aláhuzott áthuzva.

Protestál az ellen, hogy fényt, elektromosságot stb anyaggal
magyarássanak (499) Frage Naturphilosophie

Fény és hő nem különböző anyagok, hanem az anyag különbö-
ző állapottai (501)

Terátszetphilosophia ismerettana (Ideen zur stb) 454-53554

...das Handeln selbst im Handeln erblicken 540

Atom (mechanikusan véve) nem magyaráz semmit mert
minden térbeli dolog észrható. Azt teszi fel (a teret
betöltő testek) a mit meg kell magyarázni (541)

Dynamikus atomizetika

Schelling egyszeres jutott el a rendszerig (491) Miért?

Élet csak életből keletkezhetik (518) Azért kell Schellingnek
feltenni a "Wahltsseele"-t

- 1) minden erő alapja egy
- 2) minden él
- 3) Fejlődés
- 4) Polaritás - Differenciálódás

As élet nem csak chemiai processus (535) Helyesebben így kell: a chemiai processusból még nem lehet az

életet megmagyarázni

Honnan a permanencia a változásokban? Erregbarkeit mint életelv - honnan ez? a Wältseole abból keletkezik, hogy élet csak életből lehet - chemiai és mechanikus magyarázat nem kielégítő - tehát minden él. és csakugyan a chemiai és mehanikai erők egymásra hatásából csak variatiook következnének, nem fejlődés, ha a fejlődést nem tekintem véletlennak (_____) vagy nem tagadom bajos valami mást föl nem tételezni De ez persze csak Fichtei postulatum, nem objectiv valóság

Faj fontos - egyén nem (Schopenhauer) 547

As egyén "Anlage"-ja a melyet csak kifejleszthet de nem változtathat, a természet productiója és nem valami a prioristikus (548)

Fejlődés: genealogikus vagy teleologic^{us} (549)

Helyesebben: az aláhuzott betűk az én értelem szerű betoldásain.

(___): a sárjelcsentt szót, valószínűleg nevet egyelőre nem sikerült azonosítani.

Schellin valami mást föl nem tételezni: aláhuzott szó félbehagyva és kihusva.

nem valami: aláhuzott betű értelem szerű betoldáson.

1) Az egész természet éle

2) A fejlődési formák egysége - tehát

3) organikus és anorganikus természet összefüggése

553

"Wenn das Opium im thierischen Leben

narkotisch wirkt so ist die Betäubung nicht einfach

Effect der äusseren Ursache, sondern eine durch die

Natur Organismus bedingte Wirkung" 555

Organikus élet nem lehet anorganikus nélkül; de

a köztük összefüggése nem teleologikus 557. (Entwurf)

a két vessző 1) Kantianus: a természet "Ding an sich"

tehát nem ismerhető meg 2) Materialismus. Halott természet; az

életet nem lehet magyarázni (558)

Sensibilitás^a végök - De physikai tudomány (576)

Allgemeine Kräfte

Organische Kräfte

1) Magnetismus ———

1) Sensibilität

2) Elektrizität ———

2) Irritabilität

3) Chemischer Process ———

3) Reproduction

(589)

im thierischen Körper Leben: As aláhuzott szó kihuzva. As idézett helyen valóban a Leben szó áll.

A világ az egy őszö szétválásából keletkezik. Miért

Erre a természetfilozófiának nincs felelete.

Hosszaság és magnetizmus

Szűlesség és villamosság

üres benső

nehézkedés és kémiai processzus

~~szűs~~
A kérdés: reális^o a világ léte vagy csak phänomenális (631)

As ember elkövetődése x természettől, a tudatosság "die Intention der Natur selbst" (632) Itte is érde az elválás Rousseautól
Problema az objectumot megérteni a tudat előtti állapotban (634)

"Das Wesen des Absoluten darf nicht von dieser Lust (sich selbst zu offenbaren) verschieden gedacht werden, sondern als eben dieses sich selber Wollen" "Das Absolute ist aber nicht allein ein Wollen seines selbst sondern ein Wollen auf unendliche Weise, also in allen Formen, Graden und Potenzen der Realität. Der Abdruck dieses ewigen und unendlichen sich selber Wollen ist die Welt. (665)

Identitätsphilosophie

1) wie kommt die Natur dazu vorgestellt zu werden; wie kommt die Natur zur Intelligenz?

2) wie kommt die Intelligenz zur Natur? (695)

Als Intelligencia "verbildend" (praktisch-frei) és "nachbildend" (theoretisch-nothwendig) Hogy lehet mindkettő

Die Welt ist ein Kunstwerk (Renaissance) Schopenhauer-nél tragédia, később chaosnak látják

A theoretikus intelligencia törvénye = a természet törvényei (707)

Fogalom és objectum az abstractio előtt összeesik (725)

A fogalom és intelligencia szükség szerű productum - tehát a priori. Öntudatlanul jön létre. A tudat csak a productumot látja, nem a productot, abstrahálja az objectumból

a fogalmat - így aposteriori (726)

Notwendigkeit: Freiheit = bewusstloses bewusstes Handeln (745)

Das Unendliche endlich dargestellt ist Schönheit (754) Masterlinck

nél ein tragédia: aláhuzott kihuzva.

Notwendigkeit und Freiheit: aláhuzott kihuzva és kettőspont fülőirva.
Kivótelesan itt a túrlés érdekes, ugyanis értelmesi Kuno Fischer
Schelling-interpretációját. A vonatkozó Fischer-mondat ugyanis így
hangzik: "Notwendigkeit und Freiheit verhalten sich daher, wie das
bewußtlos und bewußte Handeln."

Művek

Darstellung meines Systems der Philosophie	1801
Bruno oder über das göttliche und natürliche Princip der Dinge I. 4.	1802
Vorlesungen über die Methode des akademischen Studiums I. 5.	1803
Fernere Darstellungen aus dem System der Philosophie	1802
Über das absolute Identitätssystem	1802
System der Gesammten Philosophie (Nachlass)	1804
<u>Kétfajta monizmus: Spinoza és Fichte. Összeegyeztetés. Ugyonaz</u>	
a feladat mint a többi romantikusnál a Goethe és Fichte	
Die absolute Identität ist nicht Ursache des Universums	
sondern das Universum selbst (784)	
<u>Historiai tudás és módszer találati ellen (803)</u>	
<u>Philosophie der Religion</u>	I. 6 1804
Közvetlenül megismerhető-e az abszolút?(871-) Ha nem	
akkor sehogy. Schelling felelete: igen; de közvetlenül csak önmagunkat lehet megismerni	
A döntő kérdés, hogyan lesz a végtelenből véges? - isten	
és az anyag összefüggése (875-) Ha nincs összefüggés - eláll	

Művek: a 36. füzet-oldalhoz hasonlóan a Schelling-összkiadás tartalmi átnésete. Ezenakkor továbbra is Kuno Fischer Schelling-könyvét jegyzeteli.

Me KBavetlennül megismerhető-e: Aláhuzott kihúsva.

a dualismus; ha van, vagy közvetett (Emanatio) az isten lassan átváltozik az ellenkezőbe, vagy közvetlen - Abfall: megvan az összefüggés, de megszakad; hogyan lehet az abszolúttól elszakadni? - Der Abfall ist unerklärlich.

(879) Az univerzum fel van építve. Itt volna a végek, a mire persze sch se tud feleletet adni. Neki szüksége van, - ha időn kívüli is - az univerzum megindítására; mert ha ez nincs, a fejlődésnek nincs értelme, akkor a fejlődés gy rövid idő kérdése, utánna megint chaos jön... (.....) Ember keletkezése. Elavult 882-3

Phil Untersuchungen über das Wesen der menschlichen Freiheit I.7. 1809

Schelling nagy hibája: a minden megtöltő és átfogó élet helyett mindenütt személyiség van. Az ő universuma nagyon az ember képére van alkotva. Ennek oka talán az hogy ő még hitt jóban és rosszban, mert ^{csak} csak sub specie hominis létezhetnek és - ha sub specie dei léteznek (szerinte) ennek az istennek nagyon is emberi formája van.

Grund (Chaos, Unentwickelte Harmonie) - Entwicklung
(Selbstoffenbarung Gottes) - Ziel (Harmonie) (Schlegel, Novalis)

Das Böse besteht in der Herrschaft des
Eigenwillens über den Universalwillen... (908) A rossz
tehát = fejlődés ellenes

Das Böse = die alte Natur; die Natur in Gott. Tehát
consequenzen az ősi chaosz a melyből a dolgok kelet-
keztek (Sch persze nem így látja)

A sötétségnek csak annyiban van istene a mennyiben
a világosság létrehozatalában szerepel. Ezt nemcsak Schelling
mondja hanem az összes korai romantikusok. Ilyen szem-
pontból (Lessing, Herder stb előkészítői a romantikának,
a későbbiek (Brentano) már reactio. Ez persze csak
a gondolkodásirányra áll - más az érzés
összefüggés

_____ x _____

A posse Das Böse: alghusott kihusva.

Schleiermacher Monologen 1799.

"das bedeutende Kunstwerk des Daseins" (6) Schellingnél is
 sok a hasonló kifejezés.

Elválasztani azt a ~~szigoruan~~ mi szigoruan sajátom az idegen-
 től (10)

Nichts ist nur Wirkung von ihr (Der Welt) auf mich, nein,
 immer geht die Wirkung auch von mir aus auf sie (11) Schelling
 Minden tudatos legyen. A cselekvés közben is lássa magát az
 ember (15-16)

Theile nicht was ewig vereint ist, dein Wesen. (16)

Der Gedanke, mit dem sie die Gottheit zu denken meinen,
 welche sie nimmer erreichen, hat doch die Wahrheit
 eines schönen Sinnbildes von dem, was der Mensch sein
 soll (16)

...aber Sorge dich selbst nicht zu verlieren und weine
 wenn du dahin treibst im Strome der Zeit, ohne den
 Himmel in dir zu tragen (18)

Más embert lehetetlen megismerni (18)

sajátos az násokét ígogon-: előhuzott kihuzva, az "as" s-je láthatólag
a törlés után került oda.

Ein einziger freier Entschluss gehört dazu ein Mensch zu sein; (19) - Mensch sein: általános romantikus formula (Fr. Schlegel) es a programja a W. Meisternek is; ezért olyan fontos nekik (Novalis) Kérdés: mikor merül fel ez a ~~sz~~ kérdés mint PROGRAM (a régebbi regények hősei nagy részt készek (Don Quixote) ha van is fejlődés, nem azért íródott a regény, hogy a fejlődést leírja) - Miért?

Von Innen kam die hohe Offenbarung (19-20)

Was sie Gewissen nennen, kenne ich so nicht mehr (20)

"Mensch sein" nem elég; ekkor jön az individualitás problémája (21)

...und alles wirklich werde in der Fülle des Raumes und der Zeit, was irgend Verschiedenes aus ihren Schoesse hervorgehen kann (22)

Művészi alkotás és művelődés különböző volta - Erst am Ende scheinen sich beide Bahnen einander wieder

ad 48.

Az oldal felső szegélyén a szöveghez nem tartozó szerzési művelet.

Don Quiscote: sic.

zu nähern, so dass beides zu vereinen nur eine solche
Vollkommenheit vermag, die selten ein Mensch
erreicht (25) Tehát választani kell.

Társaság szűkebbé vált (26)

Tudatosan nem tökéletes a kifejezés módja (26)

...die nur in sich hinein zu wirken trachten..(27)

Keine Bildung ohne Liebe und ohne eigene Bildung

keine Vollendung in der Liebe (28)

Neki a tudomány csak eszköz a "Bildung"-ra; ezért
nem tudja magát munkára rászánni (29)

"nie hat mir Wohlthat Freundschaft abgeloct, nie
Schönheit Liebe, nie hat das Mitleid mich so befangen
dass es dem Unglück Verdienst geliehen und den Lei-
denden mir anders und besser dargestellt (33-34) Nietzsches
Kultura és civilizáció (38-39)

Mostani társadalmi rend ellen: izoláltság; talentumok
elpusztulása e miatt (40-41)

Doch in der Freundschaft ist immer Feindschaft
 gegen die innere Natur (43) - Barátság veszélyes volta
 (u.o) Nem saját és Fr. Schlegel viszonya? - Ugyanaz a
 hásszággról.

Olyan állapot, mely annyira áll a mai felett, mint a
 miénk az óskori felett; nem quantitativ javulás, hanem
 qualitativ változás (46) Nietzsche)

Nyelv ellen (49)

O wenn nur so an Sitte und Rede sich die Weisen und
 Guten erkennen möchten! Wäre die Verwirrung
 nur gelöst, gezogen die Scheidewand, käme zum Aus-
 bruch erst die innere Fehde stb (51)

ein wahrer Künstler der Sprache kann behänderer
 werden als wer freien Blickes sich selbst beschaut
 und des innern Wesens der Menschheit sich beschäftigt
 hat (51-52)

Ha túlnk független hatalom rendelkezés^{ük} felöltünk, min-

degy, hogy vak végzet vagy előrelátás (52)

Immer mehr zu werden was ich bin, das ist mein
einziger Wille (54)

Várni tudás (58)

Nur durch Selbstverkauf gersth der Mensch in Knechtschaft
und nur den wagt das Schicksal anzuheilschen der selbst
den Preis setzt und sich ausbietet (59)

Phantasiában átélés épen annyit ér mint a valóságos (61-62)

Schleiermacher az egyetlen romantikus a ki érzi a tragédiát, hogy
a tökéletesedés legnagyobb foká = a vég, a halál; hogy azon túl
nincsen semmi "Eziefach ist des Menschen notwendi-

ges Ende... Vergehen müsste auch ...wer am Ziele der Voll-
endung seiner Eigenthümlichkeit angelangt, ... ein ganz
vollendetes Wesen ist ein Gott, es kann die Last des Lebens
nicht ertragen und hat nicht in der Welt der Menschheit
Raum" (66) Nothwendig also ist der Tod... und sterben
wollen können mein höchster Ziel! (uo)

Inkább rövid és intenzív élet, mint takarékoskodás árán megszerezni a hosszú ifjúságot (69)

...ein leeres Vorurtheil ist das Alter... (70)

Nie werd' ich mich alt danken, bis ich auch fertig wäre, aber nie werd' ich fertig sein, weil ich weiss und will was ich sell (74)

Opfere nicht den kleinsten Theil deines Wesens selbst in falscher Grossmut! (76)

Mért kell az Únissmeret? - egyéniség és fejlődés - az egyéniség és a világ - a sors (halál) - a megöregedés

Die Weihnachtsfeier

Kolostorban menés ellen 14-18 Sch. csak az volt fontos hogy a vallás az életben érvényesüljön tehát nem szerethette az elszakozást.

dass jede heitere Freude Religion ist... (43)

Sie (die Kirche) verhält sich also zu allem übrigen, was Menschliches um sie her und ausser ihr wird, wie das Selbstbewusstsein

der Menschheit in der Einzelnen zur Bewusstlosigkeit Jeder
 also in dem dieses Selbstbewusstsein aufgeht, kommt zur
 Kirche Darum kann niemand
 wahrhaft und lebendig die Wissenschaft
 in sich haben, der nicht selbst in der Kirche ware,
 sondern ein solcher kann die Kirche nur ausserlich
verkuennen, nicht innerlich. (65)

Die Romantik des XIX. ten Jahrhunderts

- I. Goethe und Fichte (Holyszet, 6sők, csólok, l'art pour l'art ^{Tornészet} (vallás)-----)
- II. Die Tragödie der Romantik (Schelling, Schlegel, mysticismus)
- III. Ältere und jüngere Romantik (a fiatalok mint reactio)
- IV. Deutschland und Frankreich (Sturm und Drang és francia romantika)
- V. Der Praeraffaellismus (Artistikum v és socialismus)
- VI. Romantika à rebours: Typen

Schopenhauer (Sch és Schelling)

Baudelaire (germánusg bevonulása franciaországba)

Kierkegaard

Flaubert und Ibsen

Baruz kann nicht ^{ist} der nicht selbst in
der Kirche wäre wahrhaft: az aláhuzott szöveg kihuzva (tollhiba).

Goethe und Fichte

I. Kunsttheorien der Romantik: aláhuzott szöveg kihuzva. A végleges fűlötté.

IV. Deutschland und Frankreich Romantik: aláhuzott szöveg kihuzva. Az erede-
tileg tervesett szöveg ez lett volna: Deutsche und französische Romantik.

V. Poe und Der Praeraffalismus: aláhuzott kihuzva.

Schopen Schopenhauer: aláhuzott kihuzva.

Flaubert: kihuzva (külön sorban).

Ibsen
Flaubert und Ibsen: aláhuzott kihuzva.

Zerbino 1796-98

Z: Aber sind wir denn wirklich toll?

Henswurst: Man sagt es doch allgemein es muss also etwas
daran sein

Z: Ich wünschte mir auch keine Vernunft, denn ich
befinde mich sehr wohl. (37 1)

Leander (az 5reg király elhűvült, átadta az uralmat Gottliebnek)

Es war die höchste Zeit; es war schon so^{weit} mit ihm
ihm gekommen dass er alles lesen wollte, was er unter-
schreiben musste (46)

Az 5reg király katonásdija (Fichtés subjectivizmus)

48- Van benne valami Schnitzleres ép úgy mint
a Waldbruder-Helikanus jelenethen (70-)

Zerbino beszéd módja tudatosan hasonlít Hamleté-
hoz (az őrált lovaghoz és a Blaubarthos)

Folykonikus: Lass dich nicht vom bösen Feind bethören

(141 1) Klug zu sein auf deine eigne Hand stb.

Király mellett Zerbino kikapálták: Halt deine

Ludwig Tieck: Prinz Serbine oder die Reise nach dem guten Geschmack.
Lustspiel. A szöveget azonosítottam, a kiadást, amelyből Lukács dol-
gosott, még nem.

tudatosan igen hasonlít: aláhuzott kinyelve.

has (ahhoz az Érult levegőhöz: aláhuzott kinyelve

jetztge Thorheit nicht für besser, als die Du abgelegt (146)

Hanswurst: nem a sors váltostatja meg az embereket
hanem a költő, a

A király Wie traurig werd ich, wenn ich erst bedenke,
(148) Dass wir nun vollends gar nicht existieren stb
Schmerz als Ernst - Ernst als Schmerz (95-96) Fr Schlegel
tűredőket (Mincz II

Müller: Sie glauben garnicht welche Kraft die Mühle
Selbst an den grössten Dingen, an den hartsten
Beweist denn wann man selbst Homer
Ja Sophokles, von dem man meinen sollte
Dass er am wenigsten gesonnen sei
Gemahlt zu werden, nur hineinschmeisst - immer
Geräthe und schmachhaft kömmt er hier heraus (182)

Szavak ereje: Die Worte sind als Worte ohne Kraft
Und dennoch können sie den Sinn beherrschen
Wann sie der Mensch mit jener Kraft gebraucht
Die wie die Zeichen eines Zaubermeisters,
Urkräftig stets auf Herz und Seele wirken (194)

XXXX A füzetlap felső szegélyén a szöveghez nem tartozó számítások.

Wann sie der Mensch: as eredetiben der Mund.

Urkraftig...: as általában használt kiadásban (Wien, 1819) itt az idézett helyett a következő sor áll: "Unwiderstehlich wirkt aus Brust und Geist"

Der Sohn (a Marienott azinásban) - O gütiges Schicksal lass
 mich doch wenigstens meine Rolle zu Ende spielen,
 so wirst du sehn, wie ich in fünften Akte noch
 noch ein ganz anderer Mensch werde

Jeremias So? im fünften Akte? Ei scharmant!

Das gabe für alle arme Sünder ein treffliches Bei-
 spiel! Alle verlassen sich auf den fünften Akt... wes-
 wegen man ihn lieber gar, als einen Sittenstörer, gänzlich
 abschaffen sollte (207)

Tolerancia (344-45)

Alter König - Nur dass man wieder ändern damit

Unrecht thut, die wir im Herzen hochachten, wenn
 wir solche (Stallmeister) nicht verachten.- Es ist eine
 konfuse Wirtschaft mit der Humanität (356)

Brentano Der Philister gib Auch hat eine Zwiebel wirk-
 lich etwas von einem Philister, als wätsche gleich ihnen
 aus unzählig über einander gezogenen Hauten besteht

in denen sich nicht weiter befunden (371)

Gedvi 1300-1302 (Irva 1799)

Da kennst mein Talent, alles von allen Seiten
anzusehen (17)

Jeduno tudstossága Gedwival való wisszonyában (32)

1. a grófnő Sternbaldában

...es ist doch ganz sonderbar, wie dieser Mensch sich
betragt, und sah ihn an, so musste ich doch heimlich
wünschen, ach wenn doch der Vater, wenn doch Jost,
der Antmann, ach wenn doch alle Menschen son-
derbar waren (35)

Gedwi: ich liebe den Zufall, überlasse mich ihm
mit Sorglosigkeit (37) - Glück und Genuss ist der Zweck
unsers Leben, und muss in uns selbst liegen" (42) - aber
Leben ist eine Freykunst (42)

Einklang és Hinerleyklang (43)

Ich hoffe nichts nach meinem Tode (45)

Clemen Maria Brentano: Godwi oder das steinerne Bild der Mutter

Sternbald: Ludwig Tieck: Franz Sternbalds Wanderungen (1798)

Molly Gedwizél: Das Leben liegt vor solchen Menschen wie ein erhaltiges Gebirg, sie müssen hindurch und alles gewinnen aber die Kunst des Bergmannes und des Scheidekünstlers ist ihnen versagt (95)

Korán érés rossz volta (94)

Gedwi magárol (84-85)

Szép és művészi természetnek (mikor válnak el?) Molly:

Über ein schönes Kind kann ich mich ebenso

sehr freuen, als über ein schönes Kunstwerk, weil diese

zwei Arten sehr in mir zusammenhängen (und ich

zu der ersten eine grössere Fähigkeit habe) (112)

Bin ich doch selbst ein Gedicht und meine ganze

Poesie (114) Molly.

Sie sind bloss für das Dasein und nicht für den Staat

gebildet (115)

Kordelia: Sie arbeitete nie stb 116)

Jost von Eichenzwehen: a filiszter, kinck fejébe száll a mű-

veltség (Tiecknek sok ilyen alakja van) - und hat, man
 sagt aber nur so, nicht gut geschlafen. Neki nem tettsenek
 a bosszorkányok Macbethben (ich war zu Haus darüber
 hinaus, als ich mit dem Antenne das Buch gegen
 den Aberglauben las 129)

Rousseaus hangulatok: Wenige Auserwählte nur erreichen
 das Rückkehren einer selbstgeschaffenen schönen Welt der
 Kunst in sich, in die liebende, lebende Natur stb - Es ist
 mir ein reines kunstloses Weib begegnet und sie hat alle
 Hindernisse in mir gehoben, die sich nicht kannte, und sie
 hat alle Krankheiten der Welt in mir geheilt die sie
 nicht kannte (138)

denn auch der Wahrste lügt, will er mit Worten was er
 fühlet sagen (144)

Der Wahnsinn ist mir wie der unglückliche Bruder
 der Poesie, er ist im Leben verstossen (143) L. Bettina
 az Úralt Hűdlerliaröl (Dierede

Godwi és Melly - egyenlők tisztása 162-3 - denn die
Gesundheit allein ist lebenswürdig

Ich bitte dich habe hier keine vorciligen bürgerlichen Gedan-
ken, und denke nicht, dass ich mich sicher verhältet
hätte Es wäre mir fatal, wenn ich glauben müsste, dass
in solchen Momenten man sich verhalten kann, in
denen man glüht, und doch ist es leider so; aber ich
will es nicht haben dass ich es glaube und du sollst
es mir ~~III~~ gefallen thun und es nicht glauben (171) Vagyis
tudatos, artistikus illuzio.

und so komme ich dann nimmer zur Ruhe, weil

mit jedem Schritte, den ich vorwärts thue, der Endpunkt

der Perspektive einen Schritt vorwärts thue (172) - Mindestens

személyes viszony (Brentano Arnimnak egyszer: nem lelkesedem
(v. Görres?)
az ügyért, a miért te, de a lelkesedésért)

Jeduno Godviról: Vieles was ihn ganze Stunden

beschäftigt, fällt mir gar nicht auf Seine ganze

ad 61.

Zwei Menschen, Roman in Romanzen, 1903. Zweiter Umkreis, 34. Dehmel ver-
sének nincs köze a jegyzethez - nyilvánvalóan más célból jegyezte fel.

Begierde der und Vorsatz: aláhuzott kihúsva.

und mir versinkt die letzte Schranke

61

die zwischen Leib und Seele noch blieb Dehael Zwei Menschen

II Zum Triumph

Stimmung kann durch einen kleinen Missethäter^{...} zerstört

werden, und oft ergreift ihn wieder die grösste

Heiterkeit bey Dingen, die sich garnicht rühren

Ich scheine mir viel zu arm für ihn (183)

...denn alles Streben geht von Armuth, Bewusstseyn

der Armuth, Begierde und Vorsatz aus, wird dadurch

absichtlich und hört auf eine freie schöne Handlung

zu seyn (277) - Gedwi Otilier 61 163-4

In jedem Menschen liegt eine ewige Rache gegen

die Bestimmung seiner Geburt und auf dieser

Rache lässt sich mehr Kraft und Vollkommenheit

erweisen als aus jeder Art Toleranz (290) Fr. Schlegel

...wir werden eine Liebe haben, wenn wir keine

Ehe mehr kennen. Bis dahin seyen die Thiere des

Waldes gepriesen stb (342-3) Rousseaus elen cyzzerien

...lesen sie einige Verse, die mir der schöne Morgen

in die Schreibtafel schrieb... (353)

Haber: sein Enthusiasmus wird meistens Hitze, und
seine Ruhe Frost (358)

Mythologie (360-1)

Meines Vaters Bizarrierie war die schöne Bizarrierie
das Böse, welches nie gut gemacht werden

kann, schön zu machen (371)

Nein das ist ja eben das Unglück, dass ich mich mit
jeder Erscheinung begatte, und dem Mutter ewig

ungetreu einige Menge unehelicher Kinder habe,

nimmer komme ich zu einer heuerten Haushaltung

in meiner Seele (373-4) Valószínűleg Unmagáról (374)

Annonciata: ...sie will nichts, sie wird gewollt...

Jeder einzelne hat seine eigene Natur... 375

Ein Pilger bin ich, suche aller Orten,

Das Göttliche im Irdischen zu finden 385

Impressionistikus mosgás a képekben (414)

Gedvi - Josef - Mari (438) Temperament

Wer zur Wellust geboren ist und sie nicht übt,
führt ein recht lasterhaftes Leben. (455) Psychologiai
fatalismus

Irás és élet (468-9)

Panasz halál előtt, hogy hiába élt (493)

Uhland Herzog Ernst 1817 (szül 1787)

Ludwig der Baier 1818

Bergwerk zu Falun Művészet és élet. Bányászni l'art pour
l'art kell. Nem szabad más czéliből.

Pikler: Physik des Sollenlebens

Auch Erinnerung ist eine Vergleichung (11) Nagyon helyes. De az emlékezés es által nincs megmagyarázva, hogy t.i. miért marad meg a régi képzet a tudatban.

12es 1 Csél: die Lust und dich vor Unlust zu sichern und dir das Leben zu erhalten" Es eredmény lehet. Csél tulajdonos metaphysikai volna

A változás mindig kisebb mint az állandóan megmaradó rész (13.)

Zerfall- és Aufbauschwingungen" Lust fokozza, Unlust csökkenti ezek számát.

ad 64.

Leipzig, Verlag von Johann Ambrosius Barth, 1901.

Häbert: Die Macht der Verhältnisse 1819

Elő levél Gestehn Sie... dass Sie von Haus' aus gegen das sogenannte bürgerliche Trauerspiel eingenommen sind (4) Még

Hebbel is (M. M. előszó) is csak azt mondja, hogy lehet polgári drámat is írni. Kép az óramutatóról. A szerk kösött, hogy mégis kevesebbet jelent

5-6 l. Kifogásolja a romantikusok nyomán létrejött drámat hogy nagyon operasszerű, kompozíció szétesése. Fatum

A görög Fatum hit "war damals der allgemeine der lebendige Glaube im Volke, ...es fiel dem Griechen Sophocles nicht ein ein Indier sein zu wollen, so wie, wenn er jetzt lebte es ihm nicht ¹bekommen würde, einen altgriechischen Tragiker vorzustellen (7)

Was also bei den Alten ein einfaches, in sich verschlossenes, ein dunkles sich vergebendes, ein nicht gutes und nicht böses, aber ein ganz unüberwindliches Prinzip war, das tritt bei den Modernen, in mannigfacher Gestaltung, als ein in der Erscheinung Böses das bekämpft werden kann und soll also in sittlicher Klarheit an den Tag. (10) Esért nem lehetett még tragedia

Robert: Ernst Friedrich Ludwig Robert (1778-1832) elfelejtett német írónak (Dorothea Schlegel testvérének) polgári szomorujátéka 1819-ben jelent meg Heidelbergben. Magyarországon nem található fel példánya, ezért ez és a következő oldal nincs összevetve az eredetivel.

M.M. elősszó: A Maria Magdalene nagy teoretikus elősszaváról van szó.

II. levél)

Diese (az előítételek) werden stets selbst bei der klassischen Einsicht ihres Unwerths sich als eine aussere Macht dāthun, gegen die der einzeln Auftretende einen ungleichen und zweifelhaften Kampf zu bestehen hat: Das Vorurtheil kann längst bekämpft seyn, während Formen, die es ehemals hervorbrachten, noch gebietend fest stehen (137)

Egyedüli postulatum: Tragische Notwendigkeit. 139-140

Dissonáns vég Der Dichter aber kann dieses (hogy t.i. harmonikus véget adjon) (faktisch) nicht, weil ja auch die Zeit, die ihm den Stoff gab, diese Dissonanz nicht faktisch aufgelöst hat (142)

Hány Das musikalische Element. Die Gattung lässt diesen nicht zu (148)

Ibsennél már igen - részben Hebbel és Ludwig

As az érzés, hogy állan és jogrendszer teljesen külföldös dolgok.

Minister: Die Natur hat auch an unsrer Staatsverfassung nicht mitgearbeitet II. felv. 3. jel. 54 l.

Gauguin szül 1848-1903

1892-95 Tahiti

1895 Kiállítás Durand Ruelnél

1893-1903 Tahiti

Souvent précision nuit au rêve, décaractérise la fable

(Ch Maurice Mercure. 1903. okt 112 l.

Rien n'est noir, rien n'est gris ce qui semble gris est un composé de nuances claires, qu'un œil exercé devine... Il est bon pour les jeunes gens d'avoir un modèle, mais qu'ils tirent le rideau sur lui pendant qu'ils peignent. Mieux est pendre de mémoire, ainsi votre œuvre sera votre, votre sensation, votre intelligence, et votre âme survivront alors à l'œil de l'amateur (uo. 112-3) l.

Altenberg Szkritikáját, hogy mi az övé abból a mit megír.

Világ megismerés (itt impressionismus az alap) Rózsabokrétában különválasztani az egyeseket Ostobaság "qui assigne une couleur fixée et immuable à chaque objet. (113)

1888 Pont-Aven

A Gauguin e. cikk előtanulmánya. (Huszadik Század, 1907. jun. VIII. évf.
6. sz. 559-562. old.)

A Mercure de France ezen évfolyama nem található Magyarországon. Ezért
a belőle idézettek olvasata még nincs összevetve az eredetivel.

vivrent sons alors: aláhuzott kihuzva. Az első szóban^aleirt magánhangzó
inkább e: ez bizonyára tollhiba.

(uo. 112-3) L. Al: aláhuzott kihuzva

Ostobaság hogy "qui assigne: aláhuzott kihuzva.

L'oeuvre d'un homme c'est l'explication, d'un homme (105) U o
panaszskodik, hogy a modern művészetekből kipusztult minden naivi-
tás.

Übermensch ideál (109)

Pont Aven 1888 (Martinique előbb. 1881 körül impressionista
Legjobban szerette: Puvis de Chavannes Odilon Redon, Degas és
Cézanne. Becsülte Rodint, Renoirt

Van Gogh véleménye a művészetről (127) úgy látszik, hogy az sokkal
naivabb volt őnálá

Cézanne (1839-1906)

(Delacroix és Courbet a főhatások)

Van Gogh 1853-1890 1886 Párizs impressionisták Testvérének

A modern művészek mélyebb gondolkodók, személyesebben inti-
mebbek mint a régiek (Levelék 8)

"dass wenn man einen Grabenden photographiert, er meiner Mei-
nung nach sicher nicht gräbt" (27)

"Farbe sagt etwas durch sich selbst, das darf man nicht übersehen

ad 69.

(Levelek 8): Vincent van Gogh: Briefe. Berlin, Verlag von Bruno Cassirer,
é.n. [1906]

das muss man ausnützen (34)

Festés Ich will ganz einfach mein Schlafzimmer malen. Diesmal soll die Farbe alles machen stb (36) Vázlat után ...nimmt man dann die Studie wieder vor und streicht alles mehr nach der Form... und man legt auch etwas von seiner Freudigkeit und Lächeln hinein (40)

Portrait (43) Bernardnak:

Wir aber weisst Du, leben in vollständiger Zügellosigkeit und Anarchie; wir Künstler, die wir Ordnung und Symmetrie lieben, wir isolieren uns und arbeiten uns ab, um in irgend ein einzelnes Stück Stil hineinsubringen. (66)

Ich kann nicht ohne Modelle arbeiten (85) u o Viszony Gauguinhez

Festvérenek:

-wenn es auch ewig ein melancholisches Gefühl bleibt, nicht im wirklichen Leben zu stehen (insofern als es richtiger wäre in lebendigem Fleische als in Farbe oder Thon zu arbeiten, insofern als man lieber Kinder machen als Kunst oder Kunsthandel treiben sollte)

(96) L. Christusról 72-73 Művészet és élet 103-4

ad 70.

(43) Testvérének Bernardnak: aláhuzott kihuzva

einzelnes Stück: az eredetiben fordított sorrendben, majd ~ jellel
ellátva.

richtiger ist ware: aláhuzott kihuzva.

Unmöglich Valeure und Farben die gleiche Bedeutung zu geben (12)

Noa Noa Une case maorie ne retranche point

l'homme de la vie, de l'espace, de l'infini (47)

visions féodales (46)

Egy tahiti-i nőnek nagyon tetszett Manet Olympiája (50)

Egy fiatal ember - que je pouvais des choses dont les autres hommes étaient incapables, que j'étais utile aux autres (83-84)

Utak: Gauguin életén át jut az igazi művészethez (et par elle je pénètre enfin dans les mystères, qui jusqu'ici me restaient rebelles (33) Van Gogh tragikus izoláltságban. (Cézanne is - ha nem is tragikusban

Gauguin az egyetlen Offerdingen, aki megérkezett.

Huysmans Gauguinról (1881) hogy egy festőnek sem volt une note aussi véhémence dans le réel.

Az az Éva, a kit Gauguin meztelenül fest, meztelenül

Noa Noa: Paul Gauguin et Charles Morice: Noa Noa. Deuxième Edition.
Paris, La Plume, é. n.

autres hommes ne sont pas étaient: aláhuzott kihuzva, következő szó fölé
írva.

is járhat (Lovól Strindberghes) MeierGraefe I 375

Schaffenecker: A non sans le XIX siècle n'a pas en d'art,

il n'a en que des artistes (Ch Marie Enquêt^e M. d. Fr. 1905 aug 1. 395.

Impressionismus és euberek

Cézanne non váltosik

Pissarro hanyatlik

Monet

Csak instrumentum. Vessélyek

Sérusier Cézanne-ról: Il a montré clairement que l'imitation n'est qu'un moyen, que le but unique est de disposer sur une surface donnée les lignes et les couleurs, de façon à charmer les yeux, à parler à l'esprit à créer enfin par des moyens purement plastiques un langage, ou plutôt encore à retrouver le langage universel. (u.o 1906 aug 15. 544 l.

J. Meier-Graefe: Entwicklungsgeschichte der modernen Kunst I-III. Stuttgart 1904.

M.d.Fr.: Mercure de France. Regyeltöre azonosítatlan.

Kosztolányi

Poet littéraire Csiz. Internationalisabb Adynál

noha a tudatos érzése valószínűleg nemzetibb.

Hémet lyra. Blatter für die Kunstnak magyar kiindulása

lehetne. Itt nagyobb baj az izoláltság mint Adynál.

Adv nagysága: nem lehet magyar lyrikusról gondol-

kodni, hogy vele össze ne hasonlítani az ember

A sülk mesék selymére fólve hágek

Mint uri szőnyegekre a paraszt

Könn a mesén fejteget egy átok

Benn várom az örök virágtavaszt

és dolgoson rajt... (Lámpafénynél III. 81.)

Képek sok banalitás a lámpafény dobálja fényvilát (81)

vágy-fuvalmas nyári éjszaka

felejtés búvköre (Csend 19) vihar szava (A földön 24) Ó óriási kőj szabad

[varázsa

(Szabadság 54) Fiu rabló lidérc te (Utolsó versek 77) Bősző tessi nagy

lelket (174) rózsatermő ifjúkor (178) arany sugaras úrvény (178)

A Négy fal között című bírálat (Kosztolányi Dező azonos című verseskötetéről) jegyzetei. A kritika megjelent a Huszodik Században, 1907. dec. VIII. évf. 12. sz. 1092-1094. Most ld. Ifjúkori művek, Bp. 1977. 116-118. old.

A jelen olvasat feladatának tudja, hogy minden idézetet összevessen az eredetivel, de azt nem, hogy minden eltéré^{sre} fel is hívja a figyelmet. Csak értelensavaró és néhány más kirívóbb esetben tessék kivételt. Itt például a Lámpafény (és Nem Lámpafénynél) c. vers egyik sorában a hibás idézés a ritmust is megtöri. Helyesen: "Künn a meszkőn fejtogat egy átok".

Plátó Az Árvidék alatt (10-12)Romantika Komédiás dala (13-14)Belső élet az ezretlen értékes (Egy örülthöz)

Ti a hírest véres csatában
 Rabolva nyultok máshová, -
 De ő hatalmát képselomból
 S roncsolt agyából alkotá! (16)

A tájak is nemzetközi Adynál symbolum a magyar pusata Knál csak
etat d'ame "s résszags meg párs, gőszlő föld, s te mároziusnak
 fűszeres szele" (Erdőben 23) akár hol lehetne
 stíluscok. A bal laterhoz (Borzsenyi) 25

K-t az választja el külföldi pendantjaitól (praeraffaeliták, Parnasso, Blatter
 für die Kunst) hogy ^{sz}nincs kulture, a min állhat; nincs resonantiája.

A külföldin nem állhat - nyelv. A kikhoz - lelkileg csatlakozhatnak
 (Vajda, Madách) épen olyan isoldált keresők, mint ő; ép ugy kásdnek
 a nyelvvel

a nemesi a magyar pusztá: alhasott kihusva, "a magyar" földírva.

Dante, Agamemnon stb. Heredia Ősekerek a holdfényben Poe

Simptomatikus hogy az első magyar vers kezdete: A gyorsvonat az alföldön fut át, s az utasok a sürgő ablakokból, bámulva nézik mint egy új csodát (125) Ő a kultúra átalakító hatásait nézi az alföldön - jellemző a sok vasútvész: experimentum

A határ felé (131-2) népszerűsítő banalitás

A szerelmes versek közül az enlékek a legesebbek (Változatokban 155-
Szavak traditioja A legüzösésesebb szónak (német angol vagy
francia nyelvben régi kultúra lévén resonantiája van; pl a
német "Sehnsucht"-nak a romantika (vágy) Schicksal (végzet).

Angliában Nemesség és polgárság nem válnak el egymástól olyan élesen, mint
 [Francia-
 országban (Buckle 31. 120-) helyesebben a polgárság kevésbé van elnyomva.
 Talán ez az oka, hogy Angliában úgy szólva a Shakespearei tragédiából
 nő ki a Polgári dráma (Arden of Feversham; Yorkshire Tragedy)
 míg ott a vigjátékból

Scheffler: Moderne Baukunst.

Eklekticizmus: modern iparművészetben (Behrens, Paul, die Wiener
 Schultze-Naumburg, E.R.Weiss) Biedermeier és Empire 167 l.

Építészeti probléma: a ~~klassz~~ szépsége. Das Eisen ist Konstruktionsmate-
 rial... Alle Versuche dem Eisen unmittelbar Kunstformen abzu-
 gewinnen sind bis her gescheitert und werden auch fernzerhin nicht glücken
 (15) A mérnök. Mért ne nőhetne: "aus dem Geiste der Zahlen" monu-
 mentalitás? Scheffler nem is tagadja "es nicht an Zügen heroischer Mo-
 numentalität getricht (15)

As utca csunya volta arra kényszeríti az építést, hogy "szendélyes" házat
 [Épít-
 sen (22) Ennek paradox volta. Egy utca csupa "szendélyes" házból ép olyan
 rémes lenne mint a mostani

ad 76.

Buckle II.: Henry Thomas Buckle: History of Civilisation in England.
London, Longmans, Green and Co. 1904.

Scheffler, Karl: Moderne Baukunst. Leipzig, J. Seitzler, 1907.

A "Grundriss" mint egy socialisan adott dolog (27-8)

As individualismus praktikus esője. Csak mint őrsős forma áll ~~szint~~ még fenn

[Wohnhäuser sind

nicht freistehende Einzelhäuser, wie es die französische Palästen waren und

[es ist

daraus Wahsinn sie diesen gleich bilden zu wollen" 34

Sikervit őtlet Messel: Wertheim (45-47) Már tulmegy as individualismuson.

A polgárság csak csucsponctokat ternel, nem ternékony talajokat: a szidőság és a polgárság karrikaturája.

A mai kor hibája: ha valaki saját háának tervrajzát szeretné visolni látja: dass er eigentlich keinem wichtigen Punkte den wohltätigen Zwange lebendiger Gemeinschaftsbedürfnisse oder ideenvoller Konventionen untertan ist, sondern auf persönliche Entschliessungen angewiesen ist, wo die Führung durch den sozialen Gesamtwillen notwendig ware (67)

Papiros őpitészet (70) Dráma - festészet - ünnepi szene

Templem Die einzelnen Baumeister haben sich den deutlichen Forderungen dieser Kulturideen gegenüber nicht im geringsten anders verhalten, wie es ein Architekt wie Messel heute tut wenn er Wohnhäuser zu bauen hat. Genau so rationell wie dieser

sie als solche diesen gleich bilden: aláhuzott kilmuva, "diesen" fúló irva.

Messel: Wertheim: Alfred Messel berlini Wertheim-drubásiról van szó.

Kulturideen: az eredetiben Kultideen.

...haben die Kirchenbaumeister des Mittelalters Formen geschaffen,
wie sie vom Ritus verlangt wurden (85

Modern protestant templesok szükségtelen ellentétben a templom stílusai
89-90)

Scheffler szeretné ha protestánsoknak a mai - II. Vilmos állapo-
tok felett 112-118 Hí? Hol? Hogyan? Milyen eredetanyel?

E. v. Meyer Fürsten und Künstler

Nicht Kunstinteresse überhaupt ist das Wesen des Mäcenatentums, sondern Bevorzugung und dann auch Unterstützung bestimmter Kunstarten ebensolcher die jeden nahesteht - aus innerem Bedürfniss oder ausserer Erwägung (4 1) A kérdés éppen az, hogyan vált el az a két látásmód egymástól; miért akar mást a művész alkotás közben mint az élvező keres benne? Miért nem valószínű, hogy művészet egyáltalán létrejött volna ha az két érdek- és látásmód nem csak össze.

16-17...der feinste Kunstsinne kann für ein Kunstwerk nicht mehr wie ein Banause tun, wenn nicht

die wirtschaftliche, die soziale Möglichkeit hinzukommt, den eigenen Geschmack, das eigene Urteil laut bekannt zu machen. Dann, je dann laufen schon die Gaffer und Nachahmer hinzu und das Gemeinleben rührt sich teilnahmsvoll." Mintha az ^{szépi} ~~szépi~~ volna? Akkor ma el volna érve minden, hiszen

Eduard von Meyer ezen írását még nem sikerült azonosítani. Tekintve, hogy a korábbi nagy német könyvkatalógusaiban, a Hinrich's Fünfjahres-Katalogban és a Kayser's Bücherlexikonban nincs nyoma, nyilvánvalóan nem könyvről, hanem cikkről van szó. Ez erősebb, hogy a fűzet végén, a művészetszociológiai könyvészetben (ld. 135. oldal) szintén megtalálható és utána sárójelben ez következik: Kultur 19-20. Az osztrák Die Kultur című folyóiratban (igaz, csak hiányos példányokhoz jutottam hozzá) nincs nyoma.

Because that is: aláhúzott kihúzva.

ma még Cezannet és Gauguint is vessik.

Mikor és miért jöttek létre a különböző metszet-
technikák?

Színészet.

Rekonekciók a képzőművészet esztétikájával, de csak rekonekciók, mert a tiszta színészetben az úgynevezett festői csak egy nagyon pregnans charakteristikus (pl. Lehmann). Tehát a csől más. Egy kép csak mellesleg, másodsorban charakteristicus (1 pl. a század közepi gyenge festőket, a kikről gúnyosképen mondják, hogy "szinpadiasak") A színésznél éppen így másodlagos a vonal és a felt; moder, ha nem a kifejezést szolgálja. Es talán mélyebb különbség mint az, a mit Bob Rottenburgról szólva ~~szól~~ felhoz.

Színészet anyaga a kultú szava ki csak azt követitjük, hogy megoldást találjon minden lehetőség számára, amit a szavak tartalmaznak. Minél több idő mulik el annál többfélék a lehetőségek (Hamlet) minél kevésbé kultúri valami, annál durvábbak, annál kevesebbhez kell ragaszkodni. Esért ~~szólik~~ szeretik a színészek a primitiv keretet és esért vesszélyesek azok számukra (in Kotten tansen). A színész alkotása mindig sokkal több oldalú mint az íróé; eser olyan dolognak kell beme lenni, aminek nyoma sincs az íróban; Ibsen és Dumas között csak az adottak arányosságát illetőleg van különbség.
A neutralitást ~~is~~ ...indessen wird man bestatigt finden, dass grade bei her

Ezen és a következő lapon nem valamely mű kifejezettségéről van szó, mint
a fűzetben a legtöbb esetben, hanem önálló teoretikus fejtegetésről.

Es talán eg mélyebb különbség: aláhúzott szó kihúva.

Julius Reb Wege sur Drama című könyvéről van szó.

vorragenden und grossen Bühnenkünstlern der ihnen entsprechende Typus
 zu bestimmen ist, ja dass sie oft wie schon ⁶¹⁵zirkulierte, sorglich gepflegte
 für sich inhaltlichere Gefässe erscheinen, in die erst das Moment des Spiels
 [schwer
 [aber an und
 [und die

jeweilige Rolle ihren Inhalt füllt (Lessing 33)

"Eine solche "natürliche Materialgerechtigkeit" wird
 nun in der Bühnenkunst nicht gefordert" sein nem
 egészen áll, mert ott van az anyag az ⁶¹⁵his emberi test és
 hang. (Lessing 40)

Forma, anyag stb. Kitűnő! (Lessing 64)

Módot: a differenciálódás hiánya. A stabilitás. Mészalotok,
 hangok, énekek continuitása, a mik ily módon, nem "aus dem
 Geiste des Dramas" eredtek. A színházat - mint valószínűleg
 minden művészet: eredő, egyensúlyi helyzet ellenkező irányu
 erők között (itt - mindkettő a legáltalános értelemben véve -
 a szerepdiktálta postulatumnak és a fizikum megengedte
 lehetőségek) A módor veszélye így sokkal kisebb az ugyneve-
 sett neutralis physikumnál.

Az oldal Lessinggel jelzett idézeteit egyelőre nem tudom azonosítani. A Hamburgische Dramaturgiában, ahol természetesen az alapgondolat, a színészet és a festészet kapcsolatba hozása megtalálható, ilyen idézéseknek nem találtam nyomát, s Lessing egyéb teoretikus írásaiban sem. Különül a kérdés, hogy esetleg egy Lessingről szóló hí az idézet forrása?

Novalis

Philosophie Alles Philosophieren muss also bei einem absoluten Grunde endigen Wenn dieser nun nicht gegeben wäre... so wäre der Trieb zu philosophieren eine unendliche Tätigkeit... ein ewiges Bedürfniss... das doch nur relativ gestellt werden könnte und darum nie aufhören würde. Durch

das freiwillige Entzagen des Absoluten entsteht die unendliche freie Tätigkeit in uns, das einzig mögliche Absolute (Stud. Heft. 2.III. 124-5)

Jedl: a romantika mindent összehássítók irányzata

N.D. Rundschau XIV. I. 475

Régi gondolkodásirányzatok vagy "mechanisch, atomistisch" vagy "intuitiv" Most synthesis (Stud. Heft. 27. III. 171)

Wenn ich frage was eine Sache ist, so frage ich nach ihrer Verstellung und Anschauung; ich frage mich nur nach mir selbst. u.o. 109. III. 184

Sollte ich krank werden, so kann ich diese Stunden... zur Ausbildung meiner Sittlichkeit und Religiosität... benutzen. Meine Gesundheit kann ich vorzüglich wissenschaftlich und technisch benutzen Stb egész

Novalis: Schriften. Herausgegeben von J. Minor. B. Diederichs, Jena,
1907. III. kötet. (A kiadás 4 kötetes.)

ewiges Bedürfniss noch...: eldusott kiharva.

nie aufhören könnte würde: "

(Stud. Heft. 2.III. 124-5): Fragmente aus den Studienheften. I.h. III.
köt. 118-388. old. A töredékek számozottak. Lukácsnál az első arab szám
erre utal, a római szám a kötetet jelöli, a második arab szám oldalszám.

végig (Reisen, Gesellschaft, Unter²suchungen aller Art, Fleischessen (Anatomic) Erholungen. Anweisung überall zu lernen und sich zu bilden

Novalisnek minden ut egy helyre vezetett A miket Heilborn fel-
 hoz azok legtöbbesür pillanatnyi letörések, a mik itt feltétle-
 nél szükséges. A philológiának hibája: a tulajdonságok univer-
 salizálása és hypostasizálása, hogy nem tudnak egy rajongó
 embert egyszer letörten is elképselni 132. III. 189

Kohaccio és nehesség 281. Calvinismus és villanosság egysége (csak a ve-

mások #285 III. 214 Hídeq chetiai okai 331. III. 220 Villanosság egysége

Hauptideen. Glaube. Alles was geschieht will ich Willkürliches Phlogon

Thätiger Gebrauch der Sinne 345 III 221

Halmazállapotot visszavesetni centripetalis és centrifugalis erők-
 re 464 III 241

Isten: Alon Terészetű erők összerögzése Nem a Fr. Schlegel követel-
 te modern mythologia ez?

Das Streben nach dem Unbekannten, Unbestimmten ist Ausserst
 gefährlich und nachtheilig Offenbarungen lassen sich nicht mit
 Gewalt erzwingen 529 III 260

Heilborn: Novalis der Romantiker. Berlin, 1901.

letörtén: ez nagyon bizonytalan olvasat, ugyanis azt feltételezi, hogy a "ten" szórészt Lukács figyelmetlenségéből kétszer írta volna le egymásután: letörtentem. Ez nem lehetetlen, hiszen például két sorral előbb a "Szükség" szót nem teszi többesszámba, csak nem egyenlőt. Tartalmilag is megfelelő lenne, a letörés szó szerepe is négy sorral feljebb.

Kohász és nehézség 261.: a szám nem oldalra utal, hanem a töredék száma.

Le Bon Psychologie der Massen

...gibt es in den eine Masse ausmachenden Aggregat keineswegs eine Summe und eine Durchschnittszahl der Elemente sondern eine Kombination und Bildung neuer Elemente

(12 1.)

As emberek individualis különbségei a legtöbbször intellektuálisak Charakterek Kevesebb a különbség és a tömegben épen es dominál (13-14)

Új tulajdonságok képződésének okai

- 1) Hatalom érzés (Hemmungok megszűnte. Felelősség hiánya)
- 2) Ansteckung
- 3) Suggestibilitás

A tömegek psychológiája a primitivség psychológiája (Le Bon 18)
 Rousseau nyíltan kimondja azt a tendenciát, hogy primitívnek kell lenni. Esért nem kell neki tömegben menekülni. A romantikusok más közössége⁶⁾ $\sqrt{=}$ egy tömegpsychologiai törvényszerűségeknek alávetett egységbe = (mert a következők is igazolták is) primitivségbe⁷⁾ menekültek. Es

Le Bon: Gustave Le Bon művét Lukács 1908-as első német fordításában olvassát, Leipzig, Kluckhardt.

tualisek (13-14): aláhuzott kihusva.

Ansteckung (Symptikus?): aláhuzott kihusva.

Rousseau azt nyíltan: aláhuzott kihusva.

tívvé kell lenni A közértekezésben Esért nem: aláhuzott kihusva.

valószínűleg a lelkiállapota a ma a socializmusba menekülők-
nek is Ugy hogy teljes az analogia az Ésszes "retourneons a la na-
ture ok" között

Novalis és Goethe

Bei ihm ist alles Tat - wie bei andern alles Tendenz nur ist

F. Sch. u T. 236 II 241

Goethe wird und muss übertroffen werden... als Künstler
eigentlich nicht... 236 II 243

Meister 237-8

" den alkalmasint az tetszett a romantikusoknak, hogy ki
emelkedett a problematikus hősök sorából. -----: sokrét
kellett ezért lemondania

A Novalis-jegyzet folytatása.

P. Sch. u T.: Fragmente vermischten Inhalts (aus den Schlegel-Tieckischen Ausgabe). In: Novalis: Schriften (Minor) II. köt. E. Diederich, Jena, 1907. 171-315. old.

Meister 237-8: szöveg A töredék^{ek} névén.

-----: Prima facie "Antón"-t olvasok (sőt, sokadikra is), de nem sok értelmét látom.

Novalislegenden. Legendákat rekonstruálni és új legendákat alkotni: A romantika leírása... Előbb a régi Novalis leírás. A természettudományi disszonancia a Heilbrunn-probléma

Fiatal korában ismerte és szerette a görög latin irókat (Heilborn 25-6)
 és utolsó könyvei között vannak Schlegel görög dolgai. Moritz
 (Gotteslehre, Romm Althertumen) Vergilius
 Hódolat átváltása Wittenberg (u.o. 47-8)
 Armasz allena volt, hogy Sophist elvegye (uo 60-61) v.ö Schliermacher
 véleményét róla (Dilthey 259)

A desillusziós levél (uo. 64-65)

A kor Requesit. Levél. - Fr Schlegel generációjának viszonya
 ezekhez - illetve Werthozhoz. F. Sch. Jacobi Essayje valószínűleg
 leszámolás saját múltjával.

Desothen a romantikusokról: Eine Republik von lauter Despo-
 ten uo. 72

Soha Nachempfinden (u.o 94) es talán a világneghódítással függ
 össze a historizmusmal, az analitikai tendenciával és ezt akar-
 ják ők egy magasabb egységbe összefoglalni

Das Leben eines wahrhaft kanonischen Menschen muss durch-
 gehend symbolisch sein. (uo 90-91)

Fizikai töredékeket Ritter adta ki. "Fragmente eines jungen

Ernst Heilborn Novalis der Romantiker (Berlin, 1901) c. művészek jegyzete.

Erasmus: Novalis fivére.

Dilthey: Az utalt művet lásd a 94. füzet-oldalon.

Physikers' einen Sajatjaival keverten (u.o 135)

Szavak pszichologiai jelentősége u.o 136

Novalis tisztán látta a romantika szintheticus tendenciáját: Absoluti-
sierung, Universalisierung, Klassifikation des individuellen Moments
der individuellen Situation ist das eigentliche Wesen des Romantisierens
u. 149

Fr Schlegel szerint kösvetlenül halála előtt teljesen át akarta fordítani
az Offerdingen lírik részét u o 187. Szükségesszerű töredék

Steffens a korai romantikáról ...so lag dennoch etwas Mithlosos
in Gansen Ein geistiger Babelsturm sollte errichtet werden uo 213

Joachimi Weltanschauung der Romantik

Historiai problema Az antik és a modern költészet egyenrangúsága, vagy legalább is egyenlő szükségességűsége. Herder, Schiller, Schlegel. (2)

Fr Schlegel Zentrumlehreje tulajdonképpen nominalis.

Die Romantiker fassen also Phantasie im allerweitesten Sinne und verstehen eigentlich alles darunter, was Kant als Vernunft dem Verstande entgegengesetzt hatte" (36)

A vallás mint sociális valami Nur der Mensch unter Menschen kann göttlich dichten und denken und mit Religion leben (Ideen... 44. Joachimi 82 l. 1. még Novalisról Friedell 73 l. " und vielleicht hat jeder Mensch einen eigenthümlichen Antheil an dem was ich denke und thue und so ich an der Gedanken anderer Menschen) L még a Geselligkeitről J. 149-150.)

Fr. Schlegel Ideen 153 ...alle Originalität ist moralisch. (97)

Kossálynaké fontos és hasznos volta a kultúra számára (98)

Minor II.330

Az őss kultúra 102-3. esszé Ücskefűgg Fr Schlegel antipathiája

Marie Joachimi: Die Weltanschauung der deutschen Romantik. Diederichs,
Jena und Leipzig, 1905.

Ideen... 44; Friedrich Schlegel: Ideen. Minor II. A esón az aforizma szóna.
Egon Friedell: Novalis als Philosoph. München, 1904.

Sturm und Dranggal esemény (Jacobi, Werther), Novalis és Rous-
seauval stb Genie fogalma.

Genie idegen 36 és főleg 19. Genie zu haben ist der na-
türliche Zustand des Menschen Athen Fragment 366

A romantikusok 36 művészetpszichológusok - tudomásul vessik
a művészet életkorvasztó hatását (172) de mégis azt mondják
hogy a művész a legmagasabb fokon álló ember (173)

Begeisterung ohne Verstand ist Unwitz und Gefährlich

(180 1) Novalis - activen 1 Stendhal

A genioben nincs semmi specialis a többi emberhen képest
(198-9)

Az isteni Novalis számára csak őszaki médium, a melyen át az
istenéget (értelme kívülre) átéli

Genie Ideen 27 36: aláhuzott kihuzva

Athen Fragment: Friedrich Schlegel: Athonszusfragmente. Minor II. Non
az elötte álló idézet helye (az az Ideen 19. töredéke).

de mégse: aláhuzott kihuzva, "is" fölcírva.

Dilthey Das Erlebniß und die Dichtung

Novalis nem volt literátor (253-4) Fr. Schlegel az volt de nem akart az lenni Schleiermacher is Novalisban áll küselebb, de ennél a kettőnél súlyos problémák vannak. A.W. Schlegel és Tieck kitűnő írók a kik - teoriában és praxisban - utilizálják aprópénzre váltják a mások küszölméinek eredményeit.

Novalisban nem voltak konfliktusok Die Qual von Verhältnissen die rein auf intellektuellen Schatzung gegründet sind... ist ihm erspart (256)

Novalis Sophiéről: Sie macht nicht viel aus Poesie ~~(258)~~ (258) Soha romantikus - kivéve Tiecket egy Rousseauistikus hangulatában - nem tudott volna egy ilyen nőt szeretni

A halál problema Sophieval kancellatban Schleiermacher róla: Ich glaube nicht dass er seine Geliebte richtig gewählt oder vielmehr gefunden hatte, ich überzeuge mich fast sie würde ihm zu wenig gewesen sein, wenn sie ihm geblieben wäre (259)

A romantika hatástalansága (271)

Dorothea szerint Tieck és Novalis nem értették egymást (273)

Wilhelm Dilthey: Das Erlebnis und die Dichtung. Teubner, Leipzig, 1907.

theoriában praxist és praxisban: aláhuzott kibuvva.

Ich glaube nicht dass sie ihm or: aláhuzott kibuvva.

Novalis

A romantikus sympathiája a szélekkel szemben A
 költészetet is ilyen alapokra akarják fektetni
Interieur, Szobák organikusáknak és dolgokkal való izolációjának fontossága. Ofterdingen IV. 65

Fájdalom a felett hogy az ember már nincs intim relatióban
 mindennel, hogy - itt kapcsolódik bele a természetfilosofia
 problémájába - az én és nem én elváltak. A régi időkben azt
 szerették, hogy szerintük az akkor még nem volt meg. Schelling
 megkísérelte ezt a kapcsolatot újból helyre állítani (IV. 75)

Két út Der eine mühsam und unabscheulich, mit unzähligen
 Krümmungen, der Weg der Erfahrung; der andere fast
 ein Sprung nur, der Weg der inneren Betrachtung (IV. 71) a
 romantikán talán a realitás állt bosszút, a miért a második
 utat választotta

Novalis sympathiái a nem individualis kiválóságokkal szemben
 Mein alter Meister verhieß mir, dass ich ...es weit bringen
 und ein tüchtiger Bergmann werden würde (IV. 116)

A Novalis-jegyzetek folytatása.

Kircher: Philosophie der Romantik: az előző kiadás ki van húzva.

Nyilván E. Kircher művét (Jena, 1906) akarta jegyzetelni, majd inkább Novalis-jegyzeteit folytatta.

Novalis: Heinrich von Ofterdingen. Schriften (Minor IV. köt.) 47-264. old.

A romantikusok nemek kiválasztani Esórt szereti Hohenzollern gróf a költőket, mint történetírókat (IV 138) Ők még nemek egy világot konstruálni, a melyben van értékelés

Költő és élmény. Nem kell sőt nem is szabad, hogy sok külső dolgot átéljen. IV. 148

Háború Der Krieg überhaupt, sagte Heinrich, scheint mir eine poetische Wirkung. Die Leute glauben sich für irgend einen arseligen Besitz schlagen zu müssen, und merken nicht, dass sie der romantische Geist aufregt um die unnützen Schlechtigkeiten durch sich selbst^{zu} vernichten. Sie führen die Waffen für die Sache der Poesie und beide Heere folgen eine unsichtbaren Fahne (IV 172) 1 még IV. 244

Es ist recht übel, sagte Klingsohr, dass die Poesie einen besonderen Namen hat, und die Dichter eine besondere Zunft ausmachen. Es ist gar nichts besonderes Es ist die eigen- thümliche Handlungsweise des menschlichen Geistes Dichtet und trachtet nicht jeder Mensch in jeder Minute (IVs 175)

Der Sphinx: Wer kennt die Welt? Fabel: Wer sich selbst kennt.

IV. 202) u.s. mint Lehrlingje

Wo gehn wir denn hin? - Immer nach Hause (IV 244) II 179

Heinrich anja Aber die gegenwärtige Welt hatte zu tiefe Wurzeln schon bei ihm geschlagen Er wollte nicht Achtung geben auf den Ruf seiner eigensten Natur... Er ward ein ~~geschickter~~ geschicktes Handwerker und die Begeisterung ist im zur Thorheit geworden (IV. 225)

...Schicksal und Gemüth Namen eines Begriffs sind IV 228-9 Ez talajdonképen a Maeterlinck programja, est akarta ő elérni asáttal hogy Sophie halálát beleillesztette a saját életébe. Halál. Maeterlinck tragédiája

A Romantika és a tragédia. Csak Fr Schlegel, Schelling, Schleiermacher és Novalis képesek rá. Egyik sem akarja átélni, egyik sem látja annak szükségességét hogy világképébe bekapcsolja vagy pláne rá építse világképét. Esért válik tényleg tragikusá a Schelling és Schlegel intellektuális vége. Goethe meg-

II 179: Fragmente vermischten Inhalts. A 21. számú híres töredékre utal, amelyet az alábbiakban azért idézek, mert a ma népszerű Kluckhohn, Samuel féle kiadásban (Schriften I-III. Kohlhammer, Stuttgart, 1960) a töredékek más sorrendben szerepelnek: "Die Philosophie ist eigentlich Heimweh, ein Trieb überall zu Hause zu sein."

látta bizonyos lelkiállapotok szükségképpen tragikus voltát (Werther, Tasse) és a nagy regény és a nagy dráma kísérletek az Überwindására. Későbbiek (Stendhal, Flaubert, Hebbel, Grillparser, Jacobsen, Ibsen) látják a tragédiát - de egyetlen lehetőségnek. Schlegel, Schelling, Novalis hisznek a győzelemben és ezért rohannak bele a tragédiába. Novalis minden töredéke szükségképpen töredék.

Organikus egység! Aranykor! IV. 239 vers - Itt is erősen olválik az utópista Novalis Rousseautól. Az aranykor a jövőben van, nem a múltban (1. első beszélgetése Fr Schlegellel) 1. ~~II. 20~~ ^{II. 20} Különös hogy II. Frigyes olyan sympathikusan van megfogva. Der Hof sollte eine schwürdige Erscheinung machen, die Darstellung der besten, grüestten und wunderbarsten Menschen aus der ganzen Welt versammelt, deren Mittelpunkt der Kaiser selbst ist... Die Gesinnungen eines Fürstentz Mythischer Kaiser. Das Buch de tribus imperatoribus posterioribus IV 245-6

Der Tod macht das gemeine Leben so poetisch IV 255 1 még a mulandóságról (Rayn 360) és Blütenstaub II. II. 113 Durch den Tod wird das Leben verstärkt B 168 III 35

II. 280: Fragmente vermishten Inhalts

würdige Erscheinung machen, gth die Darstellung: aláhuzott kihasva.

B: Fragmente - Nachlese von Bulow, Minor III. kst. 3-118. old. (A
Türedékek Bulow-féle kiadásának átvétele a Minor-féle kiadásba.)

Heinrich a végén megőrül "Heinrich wird im Wahnsinn Stein - Alu-
me klingender Baum - goldner Widder -

Heinrich ernt den Sinn der Welt - Sein freiwilliger Wahnsinn IV 256-7
Er wird stiller, einfacher, menschlicher nach dem Ende zu IV 257
áthasva: Wer recht poetisch ist, dem ist die ganze Welt ein
fortlaufendes Drama IV 259.

Lehrling Mich führt alles in mich selbst zurück IV.6. Novalis ugy Mészik
sarkoság őrsi emek a típusok az antipodusát (Goethét)
mindig megkonstruálni. Itt a Lehrer. Ofterdingenben Klingsohr
Vielmehr will er (der Lehrer) dass wir den eignen Weg verfolgen, weil
jeder neue Weg durch neue Länder geht und jeder endlich... zu
dieser heiligen Heimath wieder führt IV.7 1. IV. 224

Analysis de inductio ronsértelen volta IV.15

As embert a természetűl "Seine Begierde Gott zu werden" vé-
lasztja el IV 25

Értekezés ismeretelmélete IV. 27-8

...er wird auf der Natur, wie auf einem grossen Instrument phan-
tasieren können, und doch wird er die Natur nicht verstehen IV. 29

ad 99.

Lehrling: Hevalis: Die Lehrlinge zu Seis. Schriften, Minor IV. 1-47. old.

Jeder Wag neue Weg: aláhusott áthusva.

aber mir scheinen die Dichter noch bei weitem nicht genug zu übertreiben... sie wissen nicht welche Kräfte ihnen untertan sind, welche Welten ihnen gehorchen müssen IV₂ 31

Wahrhafte Anarchie ist das Zeugungselement der Religion. Aus der Vernichtung alles Positiven hebt sie ihr glorreiches Haupt als neue Weltstifterin empor (II 35.) Itt is látssik hogy Novalisnak a katholicizmus tisztára mint syntheticus elv kollett. Soll der Protestantismus abermals widernatürlicherweise als revolutionäre Regierung fixiert werden? Sollen Buchstaben Buchstaben Platz machen? (II₂ 36)

Novalis tudta kora productiojának relativ voltát. Noch sind alles nur Andeutungen, unszusammenhängend und roh... (II. 38) Ő éreste, hogy még messze van az igazi ^{he}synthesis ideje. Nem volt - mint társai - képes várni. Főleg polemikus okokból. Mert ellent akartak mondani a kor feloldó tendenciájának.

Synthesis tudományos szükségessége. Jeder Forscher musste sich gestehen, dass eine Wissenschaft nichts ohne die Andere sei II 41

Wahrschafte Anarchie: ezzel az idézettel már Novalis Die Christenheit
oder Europa című művének jegyzetelése kezdődik (Schriften, Minor II.
köt. 22-43. old.).

Novalis látja a polgári haladás pozitív oldalát (die Lust an Neuen und Jungen... der Stolz auf menschliche Allgemeingültigkeit, die Freude an persönlichen Recht und an Eigentum des ganzen und das kraftvolle Bürgergefühl II 43) de tudja azt is hogy sem ennek sem a végnek nincs alkotó ereje (II 42-43)

Katholicismus ...die Allföhrigkeit alles irdischen Wesens und Brot des ewigen Lebens zu sein (II:44) ... Seine zufällige Form ist so gut wie vernichtet...

Königsstuhl is az anarchia bántja. Ja, wenn es ein planmäßiger Fortschritt wäre! wenn jedes Buch irgendwo eine Lücke ausfüllte - und so jede Masse gleichsam ein systematisches Glied in der Bildungsreihe wäre! (II. 5.) Dialogen 1)

Hypothesis. II/3. Dialogen 5. A itt teljesebb a romantikát kritizálja Novalis kezdetben republikánus volt, aztán lett monarchista "sein Verstand befürwortete immer wieder die Gründe welche für die republikanische Staatsform sprechen, sein Gefühl und seine Phantasie würden den abstracten Anschauungen der Rousseauschen

Ja, wenn es: ezzel az idézettel Novalis Dialogen című művének jegyzetelésé kezdődik (Schriften, Minor II. köt. 4-17. old.)

A itt teljesen a romantikát kritizálja: A Dialogen szereplői A és B.

...Staatstheorie abgestossen (Hayn 342-3)

Es gibt kein Fatum: "Das Fatum, das uns drückt, ist die Tragheit unseres Geistes: durch Erweiterung und Bildung unserer ~~geistigen~~ Tätigkeit werden wir uns selbst in das Fatum verwandeln (Hayn 355)

1 más terdeten politikailag (Hayn 344)

Der Kern meiner Philosophie ist, dass Poesie das absolut Reelle alles unso wahrer je poetischer ist (Hayn 378)

Romantisieren heisst dem Gewöhnlichen einen hohen Sinn, dem Gewöhnlichen ein geheimnisvolles Ansehen, dem Bekannten die Würde des Unbekannten, dem Endlichen einen unendlichen Schein geben (Hayn 380) *és folytatás.*

Kifogás Wilhelm Meister ellen ...das Wunderbare darin wird ausdrücklich als Poesie und Schwärmerei behandelt (Hayn 381)

Er Schlegel programmia Wir trachten nach drei Dingen Vielheit Einheit, Allheit: in deiner Sprache Leben, Kraft, Gott (Walsol 124) itt látsszik nemyire csak symbolus a korai romantikusmód-
Isten

Walsol: Friedrich Schlegels Briefe an seinen Bruder August Wilhelm.
Hg. von Oskar Walsol, Berlin, Speyer & Peters, 1890.

L'art pour l'art: Es lässt sich voraussagen, dass wir Bürger einen grossen Dichter nennt, die Gabe des Dichtens ausschliesslich in die Darstellung setzen wird. Dem kann ich nicht beistimmen..... alle negativen Tugenden der Rede erheben sie noch nicht zur Poesie. Das einzig dichterische, was ich in Bürgers Darstellung anerkenne, ist Leben; aber Leben ist nur ein Element der Schönheit, nicht Schönheit selbst. ...ich allenfalls zugeben ^{kann} ~~er hat~~ Genie aber nie dass er Genie ich bewundere eigentlich keinen deutschen Dichter als Goethe. Und doch ist er vielleicht nicht durch Übermacht des Genies so unendlich über jene beyden (Schiller és Klepstock) erheben, als durch Etwas Andres (Walsel 151-2) Itt élesen látszik a romantikusok panpoetizmusa és a modern l'art pour l'art közütti különbség

De azért praktikus kérdéseken roppantul hajlanak a l'art pour l'art felé. Így pl. Novalis I. Monologjában (II 18-19) tisztára a nyelvből [mint

sár organszusból veseti le a poezist

Ünismoret. Ganz begreifen werden wir uns nie, aber wir werden und können uns viel mehr als begreifen (Blütenstaub 6. II. 111

grossen Dichter nennen kann: nennen átjavitva nemnt-re, kann kihuva.

durch Etwas Andres Etwas: aláhuzott kihuva.

romantikusok: nyilvánvaló tollhiba folytán a kéziratban romantikuson olvasható.

A rend az első és ennek minden anarchia és empirismus kell, hogy alávessé magát kérdés: Ob die Theorie für die Anwendung oder die Anwendung um des Theorie willen sei? (Blütenstaub 10. II. 112)

Wie kann ein Mensch Sinn für etwas haben, wenn er nicht den Keim in sich hat? (Bl. 18.II.114)

...Wir sollen ein Volk werden... Echte Popularität ist das höchste Ziel des Menschen (Bl. 49 II 121) l. Fr.Schlegel

Chaos (Bl. 54. II. 122-3)

Vallás Nichts ist zur wahren Religiosität unentbehrlicher als ein Mittelglied, das uns mit der Gottheit verbindet. Unmittelbar kann der Mensch schlechterdings nicht mit derselben in Verhältnis sein In der Wahl dieses Mittelgliedes muss der Mensch durchaus frei sein...

[werden

manche Mittelglieder allgemeiner werden,... Auf diese Art entstehen Landesreligionen Je selbstständiger der Mensch wird, desto mehr vermindert sich die Quantität des Mittelglieds; die Qualität verfeinert sich,... (fel-sorolva a Mittelgliedek) Man sieht bald wie relativ diese Wahlen sind... das Wesen der Religion wohl nicht von der Beschaffenheit des Mittlers

abhänge (Bl 74 II 126-7) Es ist Götzendienst wenn ich diesen
Mittler in der Tat für G^{tt} selbst ansehe

Törökvs exactságra Je weniger Grund satze desto höher die
Wissenschaft. Bl 86. II 133

Kultura diagnosis Beinah alles Genie war bisher einseitig... Durch
Zufälle entstand oft eine vollkommene Proportion, aber nie konnte
diese von Dauer sein, weil sie nicht durch den Geist aufgefasst
ward (Bl 94 II 134-5 De 6 az absolut individualismustól megoldást
rendel. Es a romantikatragedia Novalis kb egy tragikus hős, aki
a harmadik felvonás közepén hal meg. Nem egészen, mert nála a
halál be van kapcsolva az életbe, úgy hogy a halál nem váratlan
letlen, hanem épen az egész életének szükségessé váló követke-
ménye.

Wenn der Geist edelt so ist jedes echte Buch Bibel. Aber selten
wird ein Buch um des Buchs willen geschrieben (Bl 102 II. 136

Pangenialismus Ohne Genialität existieren wir überhaupt nicht...

Genie ist zu allem nöthig. Bl 116 II 140

Bl 74: A 4-es szám kiolvasása bizonytalan. Lakócs valószínűleg - toll-
hibából - 5-ös számat írt, de tekintve, hogy az idézet a 74-es Blüten-
staub-türedéből való, ezért az olvasatban ezt adom meg.

Tat Mittler: aláhuzott kihuzva. Egyszerű tollhiba.

weil sie nicht von durch den Geist: aláhuzott kihuzva. Tollhiba.

Das Leben eines wahrhaft kanonischen Menschen muss durchgehende
symbolisch sein. Ware unter dieser Voraussetzung nicht jeder
Tod ein Versöhnungstod? Bl. 119. II. 140

Fragmenten Schlegel-Tieck

A természeteghódítás alapja Alles was man denken kann, denkt
selbst I II 171

Kantban és Fichtében a rendszer fontos 2 II 171

Tudományok egyetértése 7. II 172-3

Philosophia és élet egyesése Er (a művész, tehát az igazi ember) findet
dass jene ursprüngliche Trennung der absoluten philosophi-
schen Tätigkeiten (ti empirismus és mysticismus) eine tiefer liegen-
de Trennung seines eignen Wesens sei deren Bestehn auf der
Möglichkeit ihrer Vermittlung, ihrer Verbindung beruht. 8. II. 174⁺
Skepticismus = kritikus impotencia. As eklekticismus is az
mert "Alle Eklektiker sind Skoptiker im Grunde. Je mehr
sie umfassen, desto mehr. 9. II 175-6

Novalis tudatossága Die Philosophie ist, wie alle synthetische Wissenschaft
+ 1. még 26. II. 181.

ad 106.

Fra: kihusva

Fragmente vermischten Inhalts (aus den Schlegel-Tieckischen Ausgabe)
Novalis Schriften (Minor II. Bdt.) 171-315. old.

Trennung, scines der absoluten: aldhusott kihusva.

wie der Mathematik willkürlich 13. II 178. 1. amit a ma elérték
relativitásáról mondja Hevaliansól csak a mi szánunkra tessi har-
monikusá a halálát, hogy tudjuk, hogy a tragédia felé ment, 6
és kortársai még inkább - inkább a halálát őresték tragikusnak

Bei den Menschen ist kein Ding unmöglich 14 II 178

Ich-Nicht Ich Hchster Satz aller Wissenschaft und Kunst 24. II 180
1. még Wir können nur denken, was denkt (Hol?)

also wird die Philosophie nie vollendet. 34 II 183

Hehezen érthetőség előnyei. Aristokrataság. (Glauben und Liebe 1-3
II. 146) Ússzeegyetetendő a popularitásra való vágyódással

Synthetikus Államforma Ellentét a liberalismussal. Ein grosser
Fehler unserer Staaten ist es, dass man den Staat zu wenig sieht
Überall sollte der Staat sichtbar, jeder Mensch als Bürger characteri-
siert sein (G u L. 13 II 151)

Prostitutio ellen (G u L 21 II 154)

Der König und die Königin können und müssen als solche das
Prinzip der öffentlichen Gesinnung sein. Dort gibt es keine Monarchie

ad 107.

Glauben und Liebe oder die König und die Königin. Novalis Schriften
(Minor II. Kst.) 146-164. old.

(G u L.: Glauben und Liebe

mehr, wo der König und die Intelligenz des Staates nicht mehr identisch sind Daher war der König von Frankreich schon lange vor der Revolution dethronisiert und so die meisten Fürsten Europas (G u L 22 II 155) 1. u. e 12 "Alle Menschen sollen thronfähig werden (151 1) A királyság novalisnál tulajdonképpen "Übermensch" nevelés. Es Ússzecsik a metafizikával Lehrlinge (IV) ...und wenn kein Sterblicher nach jener Inschrift dort, den Schleier hebt so müssen wir Unsterbliche zu werden suchen

Republikanismus = allgemeine Theilnahme an gansen Staate, innige Berührung und Harmonie aller Staatsglieder (G u L 31 II. 160) ily értelemben kell venni hogy ...ein König ohne Republik, und eine Republik ohne König nur Worte ohne Bedeutung sind (u. e 16 II 152 1) Tehát
 ~ synthesis

Panpoetismus Jeder Mensch sollte Künstler seyn. Alles kann zur schönen Kunst werden. Der Stoff des Fürsten sind die Künstler (u. e 33 II 162)

Nietzschei gyanakvéssek Es gibt eine Energie der Kränklichkeit und

Schwäche - die gewaltsamer wirkt als die wahre - (no. 40. II. 164)

Család és monarchia symbolikus összeküldése (no 50 II 166) és a köztársaság mint átmenet. Megint a synthetikus tendencia

Lesszámolás anarchiával és demokratiával (no. 52 - III 166 -

Fragmente (Schlegel Tieck)

Man darf sich nie gestehn, dass man sich liebt 40. II. 186

Alles, was dem sich bildenden Menschen noch schwer dünkt, dann sollt er nachgerade seine Kraft versuchen daran um es zu heben und mit grossen Geschicklichkeit und Leichtigkeit heben und bewegen können. Dadurch gewinnt er es Lieb. 41 II 187

Der Idealism ist nichts als höherer Empirism 42 II 187

Wie wenig hat man noch die Physik für das Gemüt, und das Gemüt für die Aussenwelt benutzt 50. II 190

Dualismusból monizmusba. 51 II 191

As ember omnipotenciális Genie ist nichts als Geist in diesem tätigen Gebrauch der Organe. Bisher haben wir nur einzelnes Genie gehabt der Geist soll aber total Genie werden 52 II 191-2 As Übermensch dolgokhoz

1. 53 még erősebben és utópistikusan A Sophie élményben

(uo. 52 + III 166 -: A szokatlan vonal-jelölés ellenére ezt is úgy kell értelmezni, hogy az 52. töredékről van szó a Minor kiadás II. (a kézirát egyértelmű III. jelzése tollhiba) kötetében, a 166. lapon (Paralipomena zu Glauben und Liebe).

Visszatérés a Schlegel-Tieck fálso kiadásból átvett töredékek jegyzeteléséhez. Minor II. köt., 171-315. old.

Man darf: az eredetiben man muß

höherer Empirism: az eredetiben echter Empirism

pl. 57. II 198: a 16. és 17. sor közé iktatott, utóbb áthuzott hivatkozás.

Übermensch Wir wollen nicht bloss Menschen, wir sollen auch
 mehr als Menschen sein 57. II 196. Unser Leben ist kein Traum, aber
 er soll und wird vielleicht einer werden. 59. Gott will Götter 69. Kann
 man Genie sein oder werden wollen? (Felolet: igen B 255 III 52) Mensch werden ist
 [eine Kunst 342 III 70

Das Fatum das uns drückt ist die Tragheit unseres Geistes. Durch Er-
 weiterung und Bildung unserer Tätigkeit werden wir uns selbst
 in das Fatum verwandeln. (1 Ofterdingen, Schicksal und Gemüt.) 69
 II. 198.

Alles scheint auf uns einzuströmen, weil wir nicht herausströ-
 men. (u.e)

Das beste an Browneschen System ist die erstaunliche Zuver-
 sicht mit der Brown sein System als allgemeingeltend hinstellt
 Es muss und soll so sein, die Erfahrung und Natur mag sagen was
 sie will Darin liegt denn doch das Wesentliche jedes Systems seine
 wirklich geltende Kraft... Jeder tut nach seiner eignen Art Wunder
 75.II.200 Es Szerehabilitálás De itt megvan az ő helyzetének tragikus
 magja is, mert ez az a "Willkür" amiből ő ki akar menekülni

Das Ideal einer vollständigen Gesundheit ist bloss wissenschaftlich interessant. Krankheit gehört zur Individualisierung 185 II 223. Es talán a legkövetkezősebb konstatálása a romantikának. De űk még^{is} egészség felé törekedtek, persze a betegségben szersettek megőrsése mellett. I. még u.o 187-196 mindenütt a S. K-nél tapasztalt Maeterlinckes tendentia: minden élményt az embert művelővé átalakítani.

Es gibt nur einen Tempel in der Welt und das ist der menschliche Körper. 200. II. 226

A művészet nem utánozza a természetet, nem talál ott semmit
mit Alle Töne die die Natur hervorbringt sind rau und geistlos - nur der musikalischen Seele dünkt oft das Rauschen des Waldes... ...melodisch und bedeutsam... Eigentlich ist aber die Kunst des Malers so unabhängig, so apriori entstanden, als die Kunst des Musikers... Der Musiker hört auch active. Er hört heraus... Fast jeder Mensch ist in geringem Grad schon Künstler
 204 II. 228-9

ad III.

Das Ideal einer ~~wirklichen~~ vollständigen Gesundheit: es erdetiben vollkommen.

S.K.: fülteszen, hogy Sophie von KúharóI van szó.

Társadalmi Gesamtkunstwerk. 207 II 231

Alle Methode ist Rhythmus 217 II 233 (Jeder Mensch hat seinen individuellen Rhythmus. - Die Algebra ist die Poesie Rhythmischer Sinn ist Genie

denn der blosse Künstler ist ein einseitiger beschränkter Mensch 236 II 243

Die Bücherwelt ist in der Tat nur die Karikatur der wirklichen Welt... Die meisten Menschen, die meisten Gelehrten mitgerechnet haben auch nur eine Buchansicht... 246 II 248

Isten= az elérhetetlen. Mindenütt est kerosik 252 II 251

Für den echten Gelehrten gibt es nichts Eigentümliches und nichts fremdes Alles ist ihm Fremd und Eigentümlich zugleich. 268 II 258

Am Ende ist die Mathematik gar keine besondere Wissenschaft, sondern nur ein allgemein wissenschaftliches Werkzeug. 270 II 259
Sittlichkeit und Philosophie sind Künste 274 II 261 (L. még 273)
Sie (Mathematik) ist Kunst... weil sie die Natur durch Vernunft

blasse
dann der einseitige Künstler ist ein einseitiger und beschränkter: al-
husott szavak kihuzva, az első fülé irva a helyes.

Die Bucherwelt ist eigentlich ^{in der} Tat: alhusott kihuzva s a helyes fülé irva.

Für den echten Gelehrten ist alles gibt es: alhusott kihuzva.

erstaht. 280 II 263

Aller Wissenschaften sollen... Mathematik werden 282 II 267 1. mög
266 II 254

Wunder... sind amathematisch, aber es gibt kein Wunder in
diesem Sinn und was man so nennt, ist gerade durch Ma-
thematik begreiflich, denn der Mathematik ist nichts wunder-
bar. u.o.

Echte Mathematik ist das eigentümliche Element des Magiers uo.
Reine Mathematik ist Religion. uo.

Die Mathematiker sind die einzig glücklichen Der Mathe-
matiker weiss alles u.o.

laissez faire ellen 288-9 II 270

Alles Übel und Böse ist isoliert und isolierend, es ist das
Prinzip der Trennung 317 II 281

Wenn ein Mensch plötzlich wahrhaft glaubte, er sei moralisch
so wird er es auch sein. 324 II 282

Wie der Mensch Gott werden wollte sündigte er 336 II 287

Isten a termézet esélje 340. II 288

Noch ist keine Religion 352. II 292. 1. még Sollte die Bibel nicht noch im Wachsen begriffen sein? 344 II 290. Vallás tömegjelenség. 352
 Unser ganzes Leben ist Gottesdienst 373 II 297.

Die Trennung von Poet und Denker ist nur scheinbar und zum Nachteil beider 389 II 301

romantisch = poetisch 390 II 301-2

Je grösser der Dichter ist, desto weniger Freiheit erlaubt er sich. Er begnügt sich mit der willkürlichen Wahl des ersten Moments. 408 II 307. erre névve 1. Jedes Willkürliche, Zufällige, Individuelle kann unser Weltorgan werden 346 II 291

A hogy mi látjuk a synthesist: az ő istenhite és a materialismus.
 Gesamtkunstwerk - Wagner után tragikus

Bessédkultus a romantikában Monologon (II 18 Fr 413 II. 308. Kleist Haldiproblema. Über (Hymnen an die Nacht 5 I 27 -) megoldatlan. Doch unenträtselt blieb die ewige Nacht"

Über: As idésetk eise6 suava: "Über der Menschen weitverbreitete Stämme herrschte vor Zeiten ein eisernes Schicksal mit sturmer Gewalt."

Fragmente (Below)

Shakespeare ist mir dunkler als Griechenland B 2 III 3

Poesie ist das echt absolute Heile. Dies ist der Kern meiner Philosophie

Je poetischer, je wahrer 31. III. 11

Empiriker ist: ...der passive Denker 58 III 16

Novalis tendentiája a fájdalomat bekapcsolni a világtrendbe Laokoon

Es ist ein unmoralisches Kunstwerk. Virgils religiöse Darstellung der Laokoon ein glücklicher Kunstgriff... (As 6 megoldása) Vielleicht der, wo der

höchste Schmerz im Gausch, der Widerstand in Ergebung, das höchste

Leben in Stein übergeht 63 III 18 (Itt az egyik nagydarab a keresztény-ség iránti sympathiának

Kultura: alles ist gut, nur nicht überall, nur nicht immer, nur nicht für

[alle

71. III 22. Minden vers nének íródott. Kritika: meghatározni, hogy hová

[való.

Itt is distancsiprobléma tulajdonképpen mint az ironiával

Schiller zeichnet zu scharf um wahr für das Auge zu sein (1 o levegős)

[74 III 23

Denken ist eine Muskelbewegung. 95 III 25

Betenség Hoch kennen wir sehr unvollkommen die Kunst, sie zu be-
nutzen 129 III 30

ed 115.

Fragments (Eulow): Fragmente, Nachlese von Eulow. Novalis Schriften
(Minor, III. KSt.) 3-118. old.

Alles Mystische ist personell und mithin eine Elementarvision des Welt-
alls. 133 III. 31

Die Kinder sind Antiken 81 III 24 Kb. így nézük ma Novalist.

Vallásidőljé: praktische Poesie 159 III 35

Tömegpsychologia 174 III 36. Velt már valahol!

A neoestizmus ismerettana: Gedanken sind nur mit Gedanken gefüllt, nur
Denkfunktionen... Das Auge sieht nichts als Auge - das Denkorgan nichts
wie Denkorgane oder das dazu gehörige Element. 194. IIIg 39 De est
non mindig vallja be magát. (a megoldás rekonszta Verwormóval)

Physikta ellen, hogy kiragadja a dolgokat az észefüggésből 198. III 39

[402 III 99

na

Künstlerisch = zweckmässig (még hazletemél is, de non megforditva!) 260
III 56

Mindenütt rithmus 300 III 59

Der vollkommen Besonnene heisst der Seher 309 III 61

Ich bin überzeugt dass man durch kalten, technischen Verstand... eher zu
wahren Offenbarungen gelangt, als durch Phantasie... 317 III 63 1 eselek-

[vászól

348. III 71

ed 116.

Elementarvision: as creditiben Elementarvariation.

Der Auge sieht nicht als Auge: as creditiben wie Auge

Non: áthasva.

Mathematika és philosophia összefüggése. 386 III 82

Brown ellen 401 III 85

Der vollständige und der vollkommene Künstler überhaupt ist von selber sittlich 417 III 92

Álom jelentősége mint pszichológiai ténye 421 III 93

Ismeretlen kapcsolódás az "Übermensch"-fogalomhoz Wie das Auge

nur Augen sieht... stb. ... Gott wird nur durch einen Gott erkannt 431

[III 95

Wer Gott einmal suchen will, der findet ihn überall 495 III 109

Den echt Religiösen ist nichts Sünde 503 III 111

A naplóban ¹⁴Meritor és Sophie állandóan együtt szerepelnek. Két vezérmotívum

Különös hogy Novalis az utolsó halás meghiusulásában nem lát a maga számára tragédiát. Sőt még ezután hirdeti csak igazán a betegség-theorikát

Nem ismerte a művészeteket annyira mint pl. a physikát Fiecht előszava I.

[XXII.

Justi: Konsequentia, mint jellemvonás. Becsülte Robespierret de a pápaságot is I LVII-VIII

der vollkommene Dichter Künstler: aláhuzott kímuzva.
selber helyett az eredetiben selbst.
Áron szó jelentősége: aláhuzott kímuzva.

Tieck aláhuzott I. XXII.: Ludwig Tieck: Vorrede zur dritten Auflage (1815).
Novalis Schriften (Minor, I. köt.) VIII-XXII. old.
Just: Biographie vom Kreisamtmann Just Friedrich von Hardeberg kur-
sächsischer Salinensassessor und designierter Anthonauptmann in Thüringen.
Novalis Schriften (Minor, I. köt.) LVII-LXXIII. old.

Die Schriftstellerei ist eine Nebensache. Sie beurteilen mich mehr billig nach der Hauptsache - dem praktischen Leben... Ich behandle meine Schriftstellerei nur als Bildungsmittel (Justnek ~~1799~~¹⁷⁹⁸) Philosophia: Es gehört in die Lehrjahre der Bildung (u.o. LXXXII)

In der Zeit meiner Krankheit haben sich überdies, die traurigsten Ereignisse für meine und Juliens Familie gedrängt; die sich alle auf Krankheit und Tod beziehen - so dass es eine trübe Zeit gewesen ist. Ich bin meist heiter gewesen (An Tieck 1801. jan.1. Briefen an Tieck I 311) Ugyanakkor egy nappal később - azt írja Tiecknek: Ich lebe jetzt in den traurigsten Erwartungen. u.o. 312)

olvasó kell Iró volna. Fr Schlegel Forster (Minor II 120)

Különböző hatás Novalis betegsége és a németikus realizmus között.

A halállal együtt harmonikus, a nélkül a tragédiába vitte volna, ha... az épen a kérdés hogy a betegség nélkül lett volna Nem arra volt-e az egész philosophia, hogy mint "höhere Lebenskunst" vele kon-

Briefe an Ludwig Tieck I-IV. Ausgewählt und herausgegeben von Karl von Holtei. Breslau, Eduard Trewendt, 1864.

Ugyanakkor egy nappal később azt írja Tiecknek: Lukács itt figyelmetlenségből Karl von Hardenberg Tieckhez intézett levelét tulajdonítja Novalisnak (Friedrich Leopold von Hardenbergnek).

pensálja a betegséget és a halált az 5 életébe? Úsatón szerd
kitérés a tragédiával való, theoretikus leaszámolás elől?

H5 és hang identitása (StH 530. III 262

Éskritika 550 III 265

Nie wird die Theorie bestimmen können ob Tugend oder Last pre-
ferabler ist Sie kann nur ordnen, Denkformen aufstellen. 559 III. 265

Es est Novalis mondja, a ki a világegyetemet moralizálni akarja.
Ebből látszik, mennyire "Ersicherungsmittel zur Größe" volt csupán
neki az erőny (mint minden, vallás költészet stb), nem önmaga-
gáért értékes valami. Csak a munkát, az elmélyedést tartotta
hasznos - szintén persze a fejlődés szempontjából.

Poesie ist für den Menschen, was das Chor dem griechischen Schau-
spiels ist - begleitende Stimme unsers bildenden ^{3. u. 4.} Kunst. Flug -
Humanisierung - Aufklärung - Rhythmus - Kunst 641 III 274

Hogy Novalis mennyire az volt - legelőny - problematikus bizonyítja, hogy
Hamlet-et ironikusnak fogja fel H. ist eine Satire auf modernes si-
vilisiertes Zeitalter... H. sollte Held sein und ist ein Gelehrter. 730

[III 287

V.8 Csél: mindenütt otthon lenni. Philosophia definitio 693 III 283. Talán

[es vá-

lasztja el legjobban Fr. Sch-től. 14 (Über das Studium) nagyon átélte

[Hamletet Goethe

StH: Fragmente - Auss den Studienheften, Novalis Schriften (Minor, III.
Bst.) 118-388. old.

hasznos: nyilvánvalóan hasznosnak számó értekezés.

Tiecks flache Poesie 302 III 298

Das Marionettentheater ist das eigentliche komische Theater 325
III 300

Wie Copernikus machen's alle gute Forscher, Ärzte und Beobachter und Denker: sie drehen die Data und die Methode um, um zu sehen ob's da nicht besser geht. 356 III 314

Theoria és praxis, ellentéte félreértés. 382. III 320

Freiheit = Notwendigkeit. 925 III 330

Schönheit soll Güte, Güte Schönheit notwendig symbolisieren und signalisieren zugleich 949 III 340

Romantik Absolutisierung, Universalisierung, Klassifikation des individuellen Moments, der individuellen Situation usw. ist das eigentliche Wesen des Romantisierens (vid. Meister, Märchen) 970 III 343. De sokkal tégybb értékelben is igaz

Klet. 1037 III 355

Aus Trägheit verlangt der Mensch blossen Mechanismus oder blosse Magie 1109. III 373

A Philosophia helyzete Kant után: das drohende Chaos. Fichte tudja, hogy empirikus alapon nincs biztonság (a helyes üztűni emberek félalma az atomizmustól l. a romantika politikáját) és ezért mondja: Ohne Grundsatz giebt es keine Wissenschaft (K. Fischer 450) és csinálja egészen tudatosan: die Überwindung des Skeptizismus.

Novalis kitalálta, hogy a Kant kérdés feltevése (ha negatív a válasz, már pedig annak kell lennie) megsemmisít minden fölülemelkedést. Kants Frage: sind synthetische Urtheile a priori möglich, lässt sich auf mannigfaltige Weise spezifisch ausdrücken Z. B. Ist Philosophie eine Kunst? (Vagyis hogy lehetséges-e a philosophia N. itt mélyebben lát mint Fichte a ki mint tudományt akarja megsemmisíteni Persze felveti hogy lehet ez tudomány is.) Lassen sich Krankheiten nach Belieben machen? Lassen sich Verse nach Regeln und ein Wahwitz nach Grundsätzen denken? Ist ein perpetuum mobile möglich? Ist

ad 121.

K. Fischer: Kuno Fischer: Geschichte der neueren Philosophie. V. Bd.
Fichte und seine Vorgänger. Heidelberg, Verlagsbuchhandlung von Friedrich
Wassermann. 1869.

ein Wahrwitz mit nach: alduzott kihusva.

ein Genie möglich? ... Ist Magie möglich? Lässt sich Gott, Freiheit und Unsterblichkeit demonstrieren? u. s. v. (III 335) Kant érez is ilyesvalamit "Wäre die Zeit etwas an sich, so könnten die Beweggründe unserer Handlungen nicht unabhängig von der Zeit sein, so wäre jeder bedingt durch alle vorhergehenden, und die Freiheit wäre unmöglich (K Fischer Fichte 8) Itt is látsszik a tendentia: menekülés a hajótörésből.

A kritikai philosophia alapja dogmatissus, hogy t.i van "Grundsatz" és tulajdonképpen mysticissus az, hogy csak egyet tételez fel (452 l) Wenn es einen solchen Satz nicht giebt, so giebt es... überhaupt kein Wissen (453) Bizonyosságot és egységet akart (eseket vette el a XIXik század (453-4)

A Kant utáni philosophia főtürevése: találni valamit nem szükségeserít errevaló volt. Praktische Vernunft. Ez a Wissenschaftslehre: diese Erhebung (ins Bewusstsein) ist auch eine Handlung, keine notwendige... also eine Freie (459)

Kant érez is ilyesvalamit: Itt befejezi a Novalis-jegyzeteket és ezen
valamint a következő oldalon Kuno Fischer Fichte-monográfiáját jegyzeteli.
A használt kiadás adatait ld. ed 121.

Fichte tisztán látta, hogy hova kell Kantnak vezetni. Az amit
 ő dogmatizmusnak nevezett abból lett az egész modern világ-
 nézet (465) És ő azt is tudja, hogy ^{szí} légtelenen nem lehet ellene
 dönteni "Was also in diesem Falle entscheidet, können nicht
 mehr Gründe der Erkenntnis, sondern nur noch Gründe

des Willens oder Motive sein, d.h. Interessen und Neigungen (466)

Was für eine Philosophie man wähle hängt danach davon ab,
 was für ein Mensch man ist, (467) A német polgárság kísér-
 lete Fichte felé (romantika) kudarcos A másik oldalom pedig
 ott van az előrelátott tragédia

Realis ellen^{vetés}llés a dogmatizmus ellen, hogy nem bírja az Untu-
 datot megmagyarázni

Philosophia mint kulturtényező (467)

Protestantizmus ellen. Betű (Friedell 70), küzdelem az enthusias-
 mus ellen - rationalismus (u.o 71) anarchia (u o 68) Herrschaft ellen
 (uo) tulajdonképpen Rousseau ellen megint

Anarchia mint a kultúra előkészítője (uo 70)

Fridell: Egon Fridell: Novalis als Philosoph. München, 1904.

EE a könyv - melynek szerzőjét a következő oldalon tévesen írja Lukács Friedellnek - magyarországi könyvtárakban nem lelhető fel, így a mű-
veg egyelőre azonosítatlan.

A túmegbe kapcsoltság: vielleicht hat jeder Mensch einen eigenthümlichen Antheil an dem was ich denke und thue und soe ich an den Gedanken anderer Menschen (Friedell 73)

A romantikusok ki akarták adni a Christenheit és az "epikureische Glaubensbekenntnisst" az Atheneumba.

Fr Schlegel az asszonyról és a házasságról (Atheneum

31 és 34

Romantikus tendentia olyan világot teremteni, amelyben el lehet helyezni a művészetet, illetve a geniet, és a kultúrát. Későpkor

Történet és gazdaságtörténet

Ehrenberg Zeitalter der Fuggers

Kapitalismus kezdete Sombart I 400. 1. Genesis des Kapitalismus (1902
[kiadás])

Villari: Chronica (?)

Otto Bühr: Eine deutsche Stadt vor 60 Jahren. - 1886

Kiesselbach: Drei Generationen Deutsche Vierteljahrschrift 1860. ^{3 Heft)}

Kampffmeyer: Von Frankfurter Zunftgesellen zum Klassenbewussten

Arbeiter (Arbeiter Secretariat Frankfurt a. M. Erster Jahres-
[bericht für 1899

Ladenburg: Vorträge über die Entwicklungsgeschichte der Chemie in den
[letzten

Hundert Jahren 1887

Der Kanzleirat oder Bilden aus dem Familienleben eines

Subalternbeamten (5 aufl.) 1859 (idéve Sombart II 260)

Notstandsliteratur aus dem Deutschland der 1830-1840-er Jahren

Sombart Kapitalismus. 1902 II 266-7

Raudrillart: Histoire des luxe

Thirion Vie privée des financiers au XVIII siècle

L Blanc: Histoire de la Révolution Française

Sybel: Geschichte der Revolutionszeit

Biedermann: Deutschlands XVIIIten Jahrhunderts

Deutschlands früheste Zeit

Dr G. Stephen: Die Musliche Erziehung in Deutschland während des

XVIIIten Jahrhunderts. Wiesbaden 1891

H Scheube: Aus den Tagen unserer Grossvater Berlin 1879

Schlosser: Geschichte des XVIII Jahrhunderts und der XIXten bis

zum Sturz des französischen Kaiserreichs

Scherr: Geschichte der deutschen Frauenwelt

" Deutsche Kultur und Sittengeschichte (otthon!)

Grenzboten Sammlung Leipzig 1866

Berlin im Jahre 1786. Schilderung der Zeitgenossen

Vehse: Geschichte der Hefe

Riehl: Naturgeschichte des Volkes

" Familie

" Kulturstudien aus 3 Jahrhunderten

Shakespeare

- Haslitt Characters of Shakespeares plays 1817
- Drake Shakespeare and his times 1818
- " Memorials of Sh. 1828
- J. Payne Collier: The history of English dramatic Poetry to the
time of Sh and the Annals of the Stage to the Relevation
1831
- Coleridge Literary remains
- Lamb Essays of Elia
- Chateaubriand. Essais sur la literature Anglaise. 1836/ Anhang
sur Übersetzung Miltons ~~essen~~
- Will Marriott: Collection of Englis Miracle Plays or Mysteries
Basel 1838

James	Der Wille zum Glauben	Stuttgart	1899	3 -
"	Psychologie und Erziehung	Leipzig	1900	
Bücher: Arbeit und Rythmus 2 aufl Leipzig 1900 (Biki)				
Seeger:	Über der Stil in den Technischen und Tektonischen Künsten			
<u>R.</u> :	Das Problem der Form in der Dichtung			
A Meyer:	Das Stilgesets der Poesie			
Fechner	Verschule der Aesthetik			
Lipps	Aesthetik			
Gross	Der aesthetische Genuss	Giessen	1902	6 -
Dilthey:	Das Schaffen des Dichtens	Philosophische Aufsätze	Ednard	
	Zeller gewidmet	Leipzig	1887	
Fechner:	Verschule der Aesthetik I-II			14 -
Lipps:	Aesthetik		I-II	26 -
Fopp:	Maler "	(-----)		9 50
Dessoir	"	and allgemeine Kunstwissenschaft	Stuttgart	1906
"	Zeitschrift "	" " "	Stuttgart	Enke
Grosse:	Anfänge der Kunst	Freiburg i B	1894	

A jobbsólen feljegyzett számok a könyvek árát jelsik.

Grosse: Anfänge der Kunst: áthasva

R.....: A sseres névét sem kiolvasni, sem kikövetkeztetni nem sikerült.

Heinrich Mann Eine Freundschaft (Sand-Flaubert)	1905	1.60
Dumesnil Flaubert		3.50
<u>Kunstgewerbe</u>		
Rosner: Die Dekorative Kunst im XIX Jahrhundert		1898
Jakob v Falke Aesthetik des Kunstgewerbes	1884	
" " Geschichte des deutschen "		
" " " " modernen Geschmacks	2 Auf	1880
Senper: Wissenschaft Industrie Kunst		1852
Vischer: Mode und cynismus	3 auf	1888.
Boden: Kunst und Kunstgewerbe am Ende des XIX Jahrhunderts		1901

Geschichte des deutschen " : Az idésett Falke-mí helyes cine
Geschichte der deutschen Kunst.

Saintsbury

Saintsbury: A History of XIX Century Literature 1896 -
Saintsbury: History of Criticism. (Blackwood) 1902 II
Leslie Stephens: Essays of biographer. (Duckworth) 1902
Georges Gagne: Essai sur la Poesie Anglaise au XIX siècle (Sansot 2 fr)
Henry A. Beers A history of English Romanticism in the XIX Century 1902
E.B. Browning Poetical Works I. London Smith, Elders et Comp. 1897. 3/6
H Arnold Poetical Works (Complete) Macmillan and Comp 7/6
Cultural and Anarchy. 1869
D.G. Rossetti The Collected Works of D.G.R. W M Rossetti Ellis and
[Elvey II 18/-
The Poetical Works " " I "
" " " 6 -
The Germ a Facsimile Reprint ---- 1901 10/6
--- Rossetti Poetical Works Macmillan 7/6
Spingarn: Literary criticism in The Renaissance Period
Joachini: Shakespeare Problems (Columbia University. 1890
17.156)

Leslie Stephens: Essais of biographer: Tervek név- és címleírás. Helyesen:
Leslie Stephen: Studies of a Biographer (4 vol.) IXXI

W.M. Rossetti, D.G. Rossetti fivére Collected Works cimen adta ki testvé-
re adveit.

The Germ: Thoughtstoward nature in Poetry, Literature and Art. Being
a facsimile reprint of the literary organ of the Pre-Raphaelite Brother-
hood.

Materialien zur Kunde des älteren englischen Dramas

(Herausgeb. W. Bang.) IV Everyman

E. Kircher: Volkslied und Volkspoesie in der Staura und Brautperiode

Strassburg J. Trübner

Deutsche Litteratur Denkmale Herausgeber August Sauer. Behr

Des Göttes Charakteristiken u. Kritiken (Fr. Schula) Köln 1903 1 80

W. Creizenach Geschichte des neueren Dramas Halle H. Wiegand

Bibliothèque de Philosophie contemporaine 2 fr 50

Ribot: La psychologie de l'attention

" Les maladies de la mémoire

" " " " volonté

" " " " personnalité

L. Eguis Psychologie du rire

Le Dantec: Le déterminisme biologique

" L'individualité

" Lamarckiens et Darwiniens

Fr. Paulhan Psychologie de l'invention

La fonction de la mémoire

Behr Verlag Deutsche Literaturdenkmale des

Runge Gedichte (Statuen deutscher Kultur)

B Kircher Philosophie der Romantik —————

M Joachimi Weltanschauung der Romantik —————

H Hettner: Die Romantische Schule

Dilthey: Das Erlebniß und die Dichtung —————

K Joel Nietzsche und die Romantik

S Lablinsky Literatur und Gesellschaft —————

Minor Hanen

Gautier

Sulger-Gebing: Die Brüder A W und F Schlegel und ihr Verhältniß zur
[bildenden Kunst München 1897

J Rouge Fr Schlegel. Paris 1904

Fridell Novalis z - H Simon Der Magische Idealismus (Novalis) 4-

Forschungen zur neueren Lit. Gesch III Schlegel und die bildende Kunst
XXXI Kleist und die Romantik

Solger Erwin (Gespräche über das Schöne und der Kunst) Wiegandt und Gra-
[den

Kotzebue Der Hyperboreische Esel Zeitler Deutsche Literatur Pasquillo

Reckels Dramaturgische Probleme im Sturm und Drang / Walsel: Unterou-
[chungen Bern

Th Ziegler: Die geistigen und sozialen Strömungen des XIX Jahrhunderts
1899 Berlin Bondi

Deutsche Literaturdenkmale des: 18. u. 19. Jahrh. (A sorozatcím vége elmaradt.)

Lublinsky: helyesen Lublinski.

V Hugo Sulzer-Gebing: aláhuzott áthuzva.

Forschungen zur neueren Lit. Gesch.: A III. azonos Sulzer-Gebing fent ki-
irt művével, a XXXI. számszájra Ernst Kayka (1906).

Walsel: Untersuchungen: Ez nem má, hanem O. Walsel adta ki az Untersu-
chungen z. neueren Sprach- u. Lit.-Gesch. (Bern, A. Francke) sorozatot,
s benne 1907-ben Keckeis kiirt könyvét.

Művészet-szociológia

Oscar Re: Die Wand etc (Die Kunst 22)

E v Meyer: Fürsten und Künstler (Kultur 19-20)

" Technik und Kultur (Kulturprobleme der Gegenwart II.3)

Karl Scheffler: Architektur

Burckhardt: Renaissance

Simmel

Diener Dénes: Leonardo da Vinci

(L'Art pour l'art problema körül)

Wilanowits (görög irodalom egy vállalatban)

Lamprecht: Deutsche Geschichte

Bode Rembrandt und seine Zeitgenossen

Th Hampe Führende Leute Diederichs

Hennequin: Etude de critique scientifique

" Le critique scientifique

W Fliess: Der Ablauf des Lebens

R Stammier: Theorie des Anarchismus 1894

" Wirtschaft und Recht 1896

Convertitik

Jules Sageret: Les grand convertis (Bourget-Huyssans-Brunetiere Coppée)

Huyssans À rebours

Barres Un homme libre

Déraciné

A France Vers les temps meilleurs

Sur la pierre blanche

Cl Brentano Fico della Mirandola Diederichs 10 -

F. Schlegel

Z. Weyner

Nietzsche (Atmanet a "Menschliches" bül a Zarathustré

hoz (Schlaf: Der Fall Nietzsche)

J. Lemaitre

L. Bloy Les dernières colonnes de l'église

H. de Gourmont Promenades Littéraires (Huyssans, Barres, Barbey)

Concourt: Madame Gervaisais

A. Retté Du Diable à Dieu (Histoire d'une conversion) Varies

Garborg Mide Seelen

Frieden

K Martens: Roman aus der Dédécadence

Tartalom

Heiberg ss. 1857 Christian Morgenstern Pan 1896 II 175

Tante Ulrike 1884

König Midas 1889

(Reclam)

Künstler

Balkon 1892

(Mercure de France 1897

Gerts Garten

Nachsten Liebe 1903

Das grosse Los 1895

Tragedie der Liebe. 1905

Volksrat des Harald Svans Mutter

Maeterlinck I On est venu dire,

(Mon enfant, j'ai peur)

On est venu dire

qu'il allait partir...

II Ma lampe allumée

(Mon enfant, j'ai peur)

Ma lampe allumée

Me suis approchée...

III A la première porte

(Mon enfant, j'ai peur)

A la première porte

La flamme a tremblé...

IV A la seconde porte

(Mon enfant, j'ai peur)

A la seconde porte,

La flamme a parlé...

V A la troisième porte,

(Mon enfant, j'ai peur)

A la troisième porte,

La lumière est morte...

Heiberg: Gunnar Heiberg drámainak felsorolása.

Künstler: Es után halványabb bejelséssel bizonytalanul olvasható bejegyzés található. Talán: 2. fülszt 2 Feltéhetőleg a könyvek ára vonatkozik.
Gerts Garten: Es után az előbbi bejegyzés megismétlődik.

Maeterlinck: A vers a Chanson VII. In: Maurice Maeterlinck: Serres chante suivies de quinze chansons. Bruxelles. Paul Lacomblez, Editeur, 1905.

es wollt eine Seele sich befrein

da band das Glück ihr die Hände

(Es lobe Luther)

Komm - es wollt eine Seele sich befreien

da band ihr die Sehnsucht die Hände (Heimat

Es wollt eine Seele sich befreien

da band ihre That ihre Hände (Totes Leben)

Es wollt eine Seele sich befrein

da band ihr die Freiheit die Hände (Auf einer Wahl.....

es wollt eine Seele sich befrein

sich - entfaltet das Weib die Hände

da ward Tod und Leben ihr sus Schein

nur der Liebe ist kein Ende. (Überschwang.

ed 139.

A füzet kemény, belső hátoldalára írva. Lukács saját németnyelvű
verskísérlete?

sükségesség könnyebben jön létre az analitikus drá-
mában. Egy véletlen, ha előtűnik játszódik le, ~~hellenes~~
az ember érzése, hogy ^{saját} ~~megszármaz~~ szeretne, egy már megtör-
tént véletlen, vagy félreértés tragikus. Miért? Mert
a lelkiállapot rajza erősebb a ténynél, mert rögtön kon-
sequenciái vannak és ezek hatása tompítja a való-
színűtlenséget, mert általános tendencia azt a mi ~~az~~
megtörtént úgy tűntetni fel, hogy meg kellett...

1) a tény ereje, 2) az ember lelkiállapota akkor már
ebből indul ki 3) ezek az okok, a mik miatt más
lehetett volna vagy a) eltempulnak, vagy b) mivel a
pre ható okok erősebbek voltak ezek bizonyos végzettszerű-
séget nyernek, különösen, ha a dolog az illető akarata
ellen történt - Innen is végzettragedia és analitikus
dráma szoros összefüggése.

Technikai ok: az a d szorosabb összefüggést követel
a személyek közt, erős megkomponáltságot.

Tícknél: véletlen okoska konfliktus. Megoldhatatlan
ezért a szereplők sorának érzik - mi nem.

ad 140.

A füzet kemény külső hátoldalára ragasztott kéziratlapp.

Magistrature =

Municipale =

fermier générale =

ed (b1)

Különálló kiegészítő lap. Hátoldala (b2) üres.

As igazi népies színjátzásokat (Interludes) Angolországban Heywood hozta be Franciából (Entremets) ahol már a XIIIik században divatostak. És mégis csak Angliában fejlődött belőlük valami (Ulrici Einleitung I.40) Az igazi drámat felül kezdik itt is (Ralph Roister Doister 1540) az Etnei iskola élén áll, Thomas Sackville (The Tragedie of Gorboduc 1562)

[később báró

és lord

Ruberek Greene: jó család Cambridge

Marlowe szegény - Cambridgeben végzett

Beaumont Fletcher - magasabb társadalmi állás (80)

Die Kraft des mittelalterlichen Feudalstaats war schon im XVten Jahrhundert durch die langen Bürgerkriege zwischen York und Lancaster wie durch das allmählig sich völlig ändernde Verhältnisse der verschiedenen Ständen des Volkes auseinander gebrochen; die königliche Gewalt habe seit Heinrich VII das Übergewicht (22) a reformatio - Parteilichkeit des Volkes - volt (23) Mit jelent es? Erzsébet rendet és nyugalom akart, "sie musste ... die ausschweifenden, revolutionären Forderungen der Puritanen

[beherrschen (23)

Londonban majdnem csupa polgáregybe. Gazdag A nemesek gyakran adták lányukat

[kat lefele

férjhez (23-24) Sok későpkori szokás. Man sieht der phantastische poeti-

[sche Sinn

des Mittelalters ragte noch überall in eine Zeit hinein, die ihrerseits

[eine ganz

entgegengesetzte Geistesrichtung folgte (29)

ad (b3)

Kulcsállé lap, amelynek a másik oldala a (b4).

Ulrici: Hermann Ulrici: Shakspeare's (sic!) dramatische Kunst. Zweite, ungearbeitete Auflage. Erste Abtheilung. Leipzig, Wig^el, 1847.

Die Kraft...: Az innen kezdődő idézetek nem Ulrici művéből valók. Nem sikerült azonosítani.

Ford: Perkin Warbeck. Bizonyos tekintetben az alsó néposztályok lázadása. Volt e több ilyen? Nem állotte be már akkor Angliában (a nagy hábércs háborúk következtében) egy olyan állapot, mint a mit L. leír, hogy t.i a két különböző uralkodó osztály (nálá tőke és föld, itt fehér és vörö^{ös}s részük harcra elősegíti az alsó osztály felnyomulását.

Németország és Franciaország 19 század A - dráma sociológiáját nézve a francia állapot (csak a szinpadai siker szerepel; nincs könyvdráma) a forma lényegének megfelelő, az egyedüli egésszerű állapot. Azonban a polgári kultúra lényege hozzá nagával (nem lévén külsőség, a tömegérzés alacsony szintje), hogy ez lehetetlenné teszi minden drámát. Ezért a német fajta az egyetlen lehetőség, de viszont megvan a maga veszélye "Treibhaus" jellege

Hozzájárul a polgárságok különböző volta. A franciák gyávasága: "Sie hatten das zweite Kaiserreich aus Furcht von dem Sozialismus angenommen, wie sich ihre Väter einst dem ersten unterwarfen, um mit die Revolution ab..... on (..... 4) Franciaországban a polgárság a forradalmakban átélte az ő győzelmeinek veszélyeit; ezért volt gyáva. A németben mindig volt doctrinaire hiszalom és bátorság. És a pessimizmusa - mert semmi praktikus chance nem volt - metafizikai és transcendens volt Ők világ összeomlásokat vártak, a franciák boldogulták az épületet. A francia individualizmus: guerrillaharc (Stendhal) lassu nullés (Flaubert) egyik se au fond drámai

ad (b4)

Ford: Perkin Warbeck: a kéziratban nyilvánvaló tollhibából Warbek. John Ford drámája.

(..... 4) A szerző neve, akitől az idézet való. Mivel nem tudtam
~~.....~~ kiolvasni, az idézetet sem tudtam azonosítani.

Wagnernál még Trude: ...Und mich dein thier thau'r erkauften

Eigentum... 24 Februar 15 l (Rechen)

Castilia 1848. Ferradalen

Symbolismus az analitikus drámaiban? ?

Docillencia: Ibsenék generációsójának már vároiban

van az előbbi családsza; nos naivak már az illuziói,

hogy van a családja lehetőség

Letérés után

1) vallás: F. Schlegel, Werner

2) nyárspolgár A W. Schlegel, egy kicsit Eieck is

3) extrinseke - Genaga epigramja

4) artista

a romantika eredetileg mindent át akart fogni
művészettel (Joel)

Flaubert alakjainak tragikuma ~~életrajz~~ Bourget 148 l.

1) d'abord parce que la circonstance ~~extrinseke~~ sont con-
traires au rêve

2) l'ère de se dévorer en plein accomplissement

Ibsenél 1) pl Hedda

Nem egészen tiszta beosztás

2) pl Solness

Desillusio törvényé válik? Hogyan? Talán csalódás
nég csalódásnak tudata, elkéseredés, bourgeois
gyűlölet psychologust csinálhat és ez? - Hogy akkor a
nihilismus nem más mint psychologus mysticismus?
...que la disproportion dont ils souffrent provient, toujours
et partout de ce qu'ils sont façonné une idée par avance
sur les sentiments qu'ils éprouveront" 155 l

L'art pour l'art - a romantikusokat elűtötték az
élettel (desillusio, politika stb) - nem is marad
más mint a művészet. Megint hypostasis áll
elő bennük (l nihilismus

Egyeserre szeretik és gyűlölik hűségét (Bovaryné Hedda
Ibsen "die beste Liebe ist der Hass) Megvan a
romantikában is

- Analytikai dráma - kevés szcenály - típus

Sociálkritika - típus

- Impersonalitás szintén hypostasis (Vagy - Vagy Kierkegaard

ad(b5)

Kulcsálló lap, amelynek a másik oldala (b6).

Bourget: Paul Bourget: Essais de psychologie contemporaine. Mivel az első kiadás oldalsszámai (Alphonse Lemerre Éditeur, Paris, 1885) oldalsszámai nem egyeznek a megadottakkal, Lukács bismányára sa 1901-es 2. kiadást olvassa, amelyhez nem tudtam hozzájutni. A szöveget az 1. kiadás alapján azonosítottam.

ad (b6)

Wernernól: Zacharias Werner: Der vierundzwanzigste Februar. Leipzig,
Reclam, é. n. /1869/

NÉVINDEX

- Ády Endre (1877-1919) 73; 74
Altenberg, Peter (1859-1919) 68
Aristophanes 29
Arnim, Achim von (1781-1831) 60
Arnold, Matthew (1822-1888) 132

Bab, Julius 82

Wegs zur Drama, Berlin, 1906.

Bang, W. 133

Barbey d'Aurevilly, Jules-Amédée (1808-1889) 136

Barrés, Maurice (1862-1923) 136

Baudelaire, Charles ~~33~~ (1821-1867) 53

Baudrillard, Henri (1821-1892) 125

Beaumont, Francis (1584-1616) (b3)

Beers, Henry Augustin 132

Behrens, Peter (1868-1940) 76

Bernard, Émile (1868-1941) 70

Bettina Id. Brentano

Bie, Oscar 135

Biedermann, Friedrich Karl (seul. 1812) 126

Blanc, Louis (1813-1882) 125

Bloy, Léon (1846-1917) 136

Bode, Wilhelm von (1845-1929) 131; 135

~~Bode, Wilhelm von (1845-1929) 131; 135~~

Böcking, H. 16

Böhr, Otto 125

Brandes, Georg (1842-1927) (a1); (a3); 1

Brentano, Bettina (1785-1859) 35; 59

Brentano, Clemens Maria (1778-1842) 14; 46; 57-63; 136

Godwi oder das steinerne Bild der Mutter 57-63

Browning, Elisabeth Barrett (1806-1861) 132

Brown, Thomas (1778-1820) 110; 117

Buckle, Henry Thomas (1821-1862) (a3); 76

History of Civilisation in England. London, Longmans, Green and Co.
1904.

Burckhardt, Jakob (1818-1897) 31; ~~13~~ 135

Häcker, K. 130

Bilow, Eduard von (1803-1853) 115

Carriero, Eugène (1848-1906) 69
Cervantes Saavedra, Miguel de (1457-1616) 48
Césanne, Paul (1839-1906) 69; 71; 72; 81
Chateaubriand, François Auguste René, vicomte de (1768-1848) 128
Coleridge, Samuel Taylor (1772-1834) 128
Collier, John Payne (1789-1865) 128
Copernicus Id. Kopernikus
Creisenach, Wilhelm 133

- Degas, Edgar (1834-1917) 69
- Dehmel, Richard (1863-1920) 60
- Zwei Menschen. Roman in Romanzen. Berlin, Schuster & Loeffler, 1903.
- Delacroix, Eugène (1798-1863) 69
- Deesseir, Max (1867-1947) 130
- Dilthey, Wilhelm (1833-1911) (a3); 90; 94; 130; 134
- Das Erlebnis und die Dichtung. Leipzig, 1905. (a3); 90; 94; 134
- Diner-Dénes József (1857-1937) 135
- Dorothea ld. Schlegel
- Drake, Nathan 128
- Bryden, John (1631-1700) 29
- Dugas, L. 133
- Dumas, Alexandre (1824-1895) 82
- Dumesnil, René (ca. 1879) 131
- Durand-Ruel, Paul (1831-1922) 68

Ehrenberg, Richard 125

Emerson, Ralph Waldo (1803-1882) 24

Erasébet, I. (1533-1603) (b3)

Erasmus Id. Hardenberg

- Falke, Jakob von (1825-1897) 131
- Faraday, Michael (1791-1867) 36; 38
- Fechner, Gustav Theodor (1801-1887) 130
- Fichte, Johann Gottlieb (1762-1814) 2; 3; 15; 16; 29; 40; 44; 53; 54;
106; 121-123
- Fischer, Kuno (1824-1907)
- Friedrich Wilhelm Joseph Schlegel. Heidelberg, Friedrich Wassermann,
1872. 37-46
- Fichte und seine Vorgänger. Heidelberg, ~~1869~~; Friedrich Wassermann,
1869. 121-123
- Flaubert, Gustave (1821-1880) 33; 98; 131; (b4); (b5); (b6)
- Fletcher, John (1579-1625) (b3)
- Fliess, W. 125
- Ford, John (1586-1639)
- Perkin Warbeck (b4)
- Forster, Johann Georg (1754-1794) (a3); 24; 25; 118
- France, Anatole (1844-1924) 136
- Fridell, Egon
- Novalis, als Philosoph. München, 1904. 92; 123; 124; 134
- Fruges, II. (1194-1250) 98
- Fugger 125

- Garberg, Arne (1851-1924) 136
- Gauguin, Paul (1848-1903) (a3); 68-72; 81
Hoe Hoe (Charles Morice-szal), Deuxième Edition. Paris, Le Flume,
s.n. 71
- Gautier, Théophile (1811-1872) 134
- Giacosa, Giuseppe (1847-1906) (a2)
- Goethe, Johann Wolfgang (1749-1832) (a3); 1; 2; 3; 4; 5; 11; 20; 26;
31; 44; 48; 53; 88; 90; 93; 97; 98; 99; 103; 117; 119
- Gogh, Theo van 69-71
- Gogh, Vincent van (1853-1890)
Briefe. Berlin, B. Cassirer, 1906. 69-71
- Goecourt, Edmond Louis Antoine Huot de (1822-1896) 136
- Goecourt, Jules Alfred Huot de (1830-1870) 136
- Gournont, Rémy de (1558-11592) (b3)
- Görres, Joseph von (1776-1848) 60; 133
- Grappe, George 132
- Greene, Robert (1558-1592) (b3)
- Grillparzer, Franz (1791-1872) 98
- Gros, Karl (szul. 1861) 130
- Grosse, E. 130

Hamann, Johann Georg (1730-1788) 134

Hampe, Th. 135

Hardenberg, Erasmus von (megh. 1797) 90

Hayn, Rudolf

Die romantische Schule. Ein Beitrag zur Geschichte des deutschen Geistes. Berlin, Weidmann, 1906². 2; 5; 15; 98; 101; 102

Haslitt, William (1778-1830) 128

Häser, Heinrich 38

Hebbel, Friedrich (1813-1863) 69; 66; 98

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770-1831) 5

Heiberg, Gunnar (1857-1929) 138

Heilborn, Ernst

Novalis, der Romantiker. Berlin, 1901. 85; 89; 90; 91

Henrik, VII. (1457-1509) (b3)

Hennequin, Émile 135

Herder, Johann Gottfried von (1744-1803) 4; 46; 92

Heredia, José Maria de (1842-1905) 75

Hettner, Hermann Theodor (1821-1882) 134

Heywood, Thomas (1573? - 1650) (b3)

Holtei, Karl von (1798-1880)

Briefe an Ludwig Tieck I-IV. Hg.: Karl von Holtei. Breslau, Eduard Trewendi, 1864. 16; 118

Homégross 20; 55

Hölderlin, Johann Christian Friedrich (1770-1843) 59

Huch, Ricarda (1864-1947)

Die Blüteszeit der Romantik. München, 1899. (a3); 2; 3; 4; 5; 6; 7

Huyssens, Joris-Karl (1848-1907) 71; 136

Ibsen, Henrik (1828-1906) 5; 32; 53; 66; 82; 98; (b5); (b6)

Jacobi, Friedrich Heinrich (1743-1819) 11; 16; 23; 35; 90; 93

Jacobsen, Jens Peter (1847-1935) 98

James, William (1842-1910) 130

Jean Paul (1763-1825) 11

Jochims, Marie 132

Die Weltanschauung der deutschen Romantik. Diederichs, Jena und
Leipzig, 1905. (a3); 92-93; 134

Joël, Karl (1864-1934) 4; 84; (b5)

Nietzsche und die Romantik. 1905. 134

Just, Kreisammann

Hardenberg-Biographie. In: Novalis: Schriften. Hg. J. Minor. I. KSt.
XLIX-LXXIII. 117; 118

Kampffmeyer, P 125

Kant, Immanuel (1724-1804) 3; 5; 15; 36; 37; 38; 41; 92; 106; 121; 122;
123

Karoline Id. Schlegel

Károly, V. 35

Kassner, Rudolf (1873-1959) 31

Kayka, Ernst 134

Keckels, Gustav (szül. 1884) 134

Kielmeyer 38

Kierkegaard, Søren (1813-1855) 53; (b6)

Kieselbach, W. 125

Kircher, Erwin 95; 133; 134

Kleist, Heinrich von (1777-1811) 3; 6; 114; 134

Klopstock, Friedrich Gottlieb (1724-1803) 103

Kopernikus, Nikolaus (1473-1543) 120

Kopp, H. 38

Kosztolányi Dezső (1885-1936) ~~134~~

Négy fal kösött. Budapest, 1907. (a3); 73-75

Kotzebue, August von (1761-1819) 134

Krisztus (0? - 33?) 70

Ladenburg, A. 125

Lamarck, Jean-Baptiste Antoine de (1744-1829) 38

Lamb, Charles (1775-1834) 128

Lenprecht, Karl (1856-1915) 135

Le Bon, Gustave (1841-1931)

Psychologie der Massen. Leipzig, Kluckhardt, 1908. (a3); 86-87

Le Dantec, Felix 133

Lehmann 82

Lenaitre, Jules (1853-1914) 136

Lessing, Gotthold; Ephraim (1729-1781) (a3); 4; 25; 26; 29; 30; 46; 83

Lipps, Theodor (1851-1914) 130

Lublinski, Samuel (1868-1910) 134

Ludwig, Otto (1813-1865) 66

Luther, Martin (1483-1546) 35; 139

Maeterlinck, Maurice (1862-1949) 43; 97; 111

Chanson VII. In: Serre chaudes suivies de quinze chansons. Bruxelles,
Paul Lacombez, 1905. 138

Manet, Edouard (1832-1883) 71

Mann, Heinrich (1871-1950) 131

Marlowe, Christopher (1564-1593) (b3)

Marriott, Will 128

Martens, Kurt (1870-1954) 136

Meier-Graefe, Julius (1867-1935)

Entwicklungsgeschichte der modernen Kunst I-III. Stuttgart, 1904 (b3)

Messel, Alfred (1853-1909) 77

Meyer, A. 130

Meyer, Eduard von

Fürsten und Künstler (a3); 80-81; 135

Milton, John (1608-1674) 128

Minor, Jakob 134

Novalis Schriften. Hg. von J. M. 4 Bände. Jena, 1922 Diederichs, 1907.

1d. Novalis.

Friedrich Schlegel: Seine prosaische Jugendschriften. Hg. von J. M.

Wien, Carl Koenig, 1906². 55; 92 6s 1d. nég Fr. Schlegel

Monet, Claude (1840-1926) 72

Morgenstern, Christian (1871-1914) 138

Morice, Charles 68, 72

Moritz, Karl Philipp (1756-1793) 128

Nietzsche, Friedrich (1844-1900) (a3); 3; 24; 26; 34; 49; 50; 108; 134;
136

Novalis (1772-1801) (a3); 1^{-6;} 3; 4; 5; 6^a 11; 27; 28; 32-35; 46; 48; 71
ld. Minor-kiadás I-IV. 84-8⁵; 88-91; 93; 94; 95-124

Cersted, Hans Christian (1777-1851) 38

Paul, Bruno (geb. 1874) 76

Paulhan, F. 133

Perikles 29

Pico della Mirandola, Giovanni (1463-1494) 136

Pikler Gyula (1864-1937)

Physik des Seelenlebens. Leipzig, J.A. Barth, 1901. (a3): 64

Pissarro, Camille (1830-1903) 72

Poe, Edgar Allan (1809-1849) 75

Pope, Alexander (1688-1744) 29

Popp, H. 130

Puvis de Chavanne, Pierre (1824-1898) 69

R(?) 130

Redon, Odilon (1840-1916) 69

Renoir, Pierre Auguste (1841-1919) 69

Retté, Adolphe (1863-1930) 136

Ribet, Théodule (1839-1916) 133

Riehl, Wilhelm Heinrich (1823-1897) 126

Ritter, Johann Wilhelm (1776-1810)

Fragmente aus dem Nachlasse eines jungen Physikers. Ein Taschenbuch für Freunde der Natur. Hg. von. Joh. Wilh. Ritter. 2 kötet. Heidelberg, 1810. 90; 91

Robespierre, Maximilien-François-Isidor de (1758-1794) 117

Robert, Ernst Friedrich Ludwig Robert (1778-1832)

Die Macht der Verhältnisse, Heidelberg, 1819. (a3); 65-66

Rodin, Auguste (1840-1917) 69

Rosner, K. 131

Rossotti, Christine Georgina (1830-1894) 132

Rossotti, Dante Gabriel (1828-1882) 132

Rossotti, William Michael (1829-1919) 132

Rottenburg 82

Rouge, Isaac-Julien 134

Rousseau, Jean-Jacques (1712-1778) 5; 11; 32; 34; 37; 42; 59; 61; 86; 93; 94; 98; 101

Runge, Philipp Otto (1777-1810) 7; 134

Ruskin, John (1819-1900)

Sackville, Thomas (1536-1608) (b3)

Sageret, Jules 136

Saintsbury, George 132

Sand, George (1804-1876) 131

Sauer, August 133

Scheffler, Karl

Moderne Baukunst, Leipzig, J. Zeitler, 1907. (a3); 76-78; 135

Schelling, Friedrich Wilhelm Joseph (1775-1854) (a3); 4; 29; 34-46;
53; 95; 97; 98

Sämtliche Werke. Stuttgart u. Augsburg, Cotta, 1856. kk. 35; 44

Scherr, Johann (1817-1886) 126

Scheube, H. 126

Schiller, Friedrich (1768-1834) 5; 6; 11; 92; 103; 115

Schlegel, August Wilhelm (1767-1845) (a3); 6; 7; 11; 16; 29; 93; 134;
(b5)

Schlegel, Dorothea von (1763-1809) 90; 94

Schlegel, Friedrich (1772-1829) (a3); 1; 2; 4; 5; 6; 7; 11; 16; 18-22;
27; 32; 33; 46; 48; 50; 53; 55; 61; 85; 88; 90; 91; 92; 93; 94; 97; 98;
102; 103; 104; 106; 109; 118; 119; 124; 134; 136; (b5)

Seine prosaische Jugendschriften. I-II. Hg. J. Minor. Wien, Carl
Konegen, 1906².

Schlegel, Karoline (1763-1809) 90; 94

Schleiermacher, ~~xxxx~~ Friedrich (1768-1834) (a3); 5; 6; 90; 94; 97

Monologen. ~~Monologien~~ *Monologien*, n.s. 47-52

Die Weihnachtsfeier 52-53

Schlosser, Friedrich Christoph (1776-1861) 126

Schnitzler, Arthur (1862-1931) 54

Schopenhauer, Arthur (1788-1860) 11; 20; 27; 54; 75; 82; 115; 119; 128

Schuffenecker, Émile (1851-1934) 72

Schultze-Neumpurg, Paul (1869-1949) 76

- Seebeck 33
- Semper, Gottfried (1803-1879) 130; 131
- Sérurier, Paul (1864-1927) 72
- Shakespeare, William (1564-1616) 11; 20; 27; 54; 75; 82; 115; 119; 123
- Simmel, Georg (1858-1918) 135
- Simon, Heinrich 134
- Solger, Karl Wilhelm Ferdinand 134
- Sombart, Werner (1863-1941)
- Der moderne Kapitalismus I-II. Leipzig, Duncker und Humblot, 1902.
125
- Sophie von Kuhn (1782-1797) 90; 94; 97; 111; 117
- Sophokles 55; 65
- Springarn, Joel Elias 132
- Spinoza, Baruch (1632-1677) 44
- Stammler, Rudolf (1856-1936) 135
- Steffens, Heinrich (1773-1845) 3; 91
- Stendhal (1763-1842) 93; 98; (104)
- Stephan, C 126
- Stephan, Leslie 132
- Strindberg, August (1849-1912) 72
- Sulzer-Gebing, Emil 134
- Sybel, Heinrich von (1817-1895) 125

Thirion, H. 125

Tieck, Johann Ludwig (1773-1853) 25; 59; 90; 94; 106; 109; 117; 118; 120;
140; (b5)

 Franz Stembalds Wanderungen 57

 Phantasus 7-16

 Prinz Zerbino 54-57

Trüge 39

Trog, Hans (a2)

Udall, Nicholas (1505-1556) (b3)

Umland, Ludwig (1797-1862) 63

Ulrici, Hermann (1806-1834)

Shakspeare's Dramatische Kunst. Leipzig, Weigel, 1847². (b3)

Vehse, E. 126
Vergilius (i.e. 70-i.e. 19) 90; 115
Verworn, Max (1863-1921) 116
Villani, P. 125
Vilmos, II. 78
Vischer, Friedrich Theodor (1807-1887) 131
Volta, Alessandro Giuseppe (1745-1827) 38

- Wackenroder, Wilhelm Heinrich (1773-1798) 16
- Wagner, Richard (1813-1883) 214 114
- Waits, Georg (1813-1886) 16
- Walsol, Oskar 134
- Friedrich Schlegels Briefe an seinen Bruder August Wilhelm. Hg. von
O.W. Berlin, Speyer & Peters, 1890. 16; 102; 103
- Warnhagen von Ense, Karl August (1785-1858) 16
- Weiss, Emil Rudolf (1873-1942) 76
- Werner, Zacharias (1768-1823) 136
- Martin Luther. Theater von Fr. L. E. Werner. III. kst. Wien, Leopold
Grund, 1816. 35
- Der 24. Februar. Leipzig, Reclam, d.n. ~~1869~~ (b5)
- Wilamowitz-Mullendorf, Ulrich von (1848-1931) 135

Zeitler, J. 130

Zeller, Eduard (1814-1908) ~~134~~ 134

Ziegler, Th. ~~134~~ 134

Luksein h [L. Kumpi 2.]
[A. Siltanen a. dolyos' uet yma]
Nepawa, 1919 insio 25

Luksein: Heidelberg Jernett Lut
1.

Rodnok' Sinder olusat + berestoji

546 - Siltanen's
seipe let